

Det juridiske fakultet

Pant over andel i utvinningstillatelse

— med særlig fokus på praktiske implikasjoner ved andelspantsettelse

Kari Ellila Brodahl

Liten masteroppgave i rettsvitenskap

Høsten 2015

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	5
1.1 Aktualitet	5
1.2 Tema og problemstilling	6
1.3 Rettskildebildet og metodiske bemerkninger	6
1.4 Avgrensninger og presiseringer	7
1.5 Videre fremstilling	8
2. NOEN UTGANGSPUNKTER.....	9
2.1 Om konsesjonssystemet	9
2.2 Om samarbeidsavtalen	11
2.3 Om operatøren og forholdet til interessentskapet.....	14
2.4 Om styringskomiteen	14
2.5 Om Petroleumsregisteret	14
3. UTVINNINGSTILLATELSEN SOM PANTOBJEKT	16
3.1 Generelt om pant	16
3.2 Hjemmel for pant over utvinningstillatelse	16
3.3 Samtykkekravet	17
3.4 Konneksitetskravet	17
3.5 Skillet mellom gruppepantsettelse og andelspantsettelse.....	19
3.6 Om delpantsettelse	20
4. ANDELSPANTSETTELSE AV UTVINNINGSTILLATELSEN	22
4.1 Introduksjon.....	22
4.2 Panterettens omfang	22

4.3	Panterettens innhold	27
4.3.1	<i>Pantets innhold iht. rettighetene etter utvinningstillatelsen jf. petrl. § 3-3</i>	27
4.3.2	<i>Pantets innhold iht. pantsetters ideelle andel av formuesmassen og "øvrige rettigheter"</i>	30
4.3.2.1	<i>Panteretten omfatter pantsetterens "ideelle andel av den formuesmasse som til enhver tid er knyttet til tillatelsen ..."</i>	32
4.3.2.2	<i>"Pantsetterens øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen"</i>	36
4.4	Panthavers rettsstilling etter samarbeidsavtalen mv.....	37
4.4.1	<i>Introduksjon</i>	37
4.4.2	<i>Panthavers rettsstilling ved pantsetters mislighold av samarbeidsavtalen</i>	38
4.4.3	<i>Panthavers rettsstilling ved pantsetters overdragelse av deltakerandel</i>	42
4.4.4	<i>Panthavers rettsstilling der operatøren er oppført som hjemmelshaver for interessentskapets formuesgoder</i>	45
4.5	Implikasjoner ved formuesgoder over landegrenser	48
5.	OMFATTER PANTERETTEN SELSKAPSANDELER?	50
5.1	<i>Introduksjon</i>	50
5.2	<i>Nærmere redegjørelse av problemstillingen</i>	51
6.	LITTERATURLISTE	57
6.1	<i>Norske lover</i>	57
6.2	<i>Forskrifter</i>	57
6.3	<i>Forarbeider</i>	58
6.3.1	<i>Offentlige utredninger</i>	58
6.3.2	<i>Proposisjoner</i>	58
6.4	<i>Rettspraksis</i>	58
6.5	<i>Juridisk litteratur</i>	59

6.5.1	<i>Bøker</i>	59
6.5.2	<i>Artikler</i>	60
6.6	Elektroniske kilder	61
7.	VEDLEGG	62
	Vedlegg 1: Petroleumsloven § 3-3.	
	Vedlegg 2: Petroleumsloven § 6-2.	
	Vedlegg 3: Petroleumsloven § 6-3.	
	Vedlegg 4: Vedlegg til utvinningstillatelse – Samarbeidsavtale og regnskapsavtale.	
	Vedlegg 5: Avtale for petroleumsvirksomhet – Spesielle bestemmelser.	

1. INNLEDNING

1.1 Aktualitet

Helt siden de første utvinningstillatelsene ble utdelt på midten av 1960-tallet og den første produksjonen startet tidlig på 1970-tallet, har petroleumsvirksomheten på norsk kontinentalsokkel bidratt med over 11 000 milliarder kroner til Norges BNP målt i dagens kroneverdi.¹ Nå, omtrent 50 år senere, er petroleumsnæringen fremdeles den største og viktigste næringen målt i verdiskapning, statlige inntekter, investeringer og eksportverdi.² I 2014 utgjorde de totale³ inntektene fra sektoren 311,6 milliarder kroner netto, eller 27 prosent, av statens samlede inntekter.⁴ I 2015 ventes imidlertid de totale inntektene å falle nesten 100 milliarder, til 218 milliarder kroner.⁵

Den senere tids oljeprisfall har resultert i redusert aktivitet på norsk kontinentalsokkel, og flere selskaper innen petroleumssektoren har foretatt grep av ulik art og omfang for å justere og redusere sine kostnader i forhold til markedssituasjonen. Lavere inntekter og synkende verdi av aktiva, samt stadig løpende utgifter, har allerede ført til økonomiske utfordringer og restruktureringer i oljesektoren.⁶ Dersom den utfordrende markedssituasjonen vedvarer, og nødvendig refinansiering av virksomheten av ulike årsaker ikke kommer i stand, vil det for de berørte selskaper i ytterste konsekvens kunne resultere i mislighold av betalingsforpliktelser overfor en eventuell långiver. Ettersom petroleumsvirksomhet, herunder petroleumsutvinnings- og utbyggingsprosjekter, innebærer en betydelig kommersiell risiko for de aktuelle aktører, vil tilsvarende risiko løpe også for banksyndikatet.⁷ Dermed er det i låntakers interesse, for å oppnå gunstige finansieringsarrangement, å kunne tilby best mulig sikkerhet for långivers risiko.

¹ <http://www.norskpetroleum.no/okonomi/statens-inntekter/> (sitert 21.10.15 kl. 19:30).

² <http://www.norskpetroleum.no/okonomi/statens-inntekter/> (sitert 21.10.15 kl. 19:30).

³ I regnestykket over statens totale netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomhet inngår skatter, miljø- og arealavgift, netto kontantstrøm fra Statens direkte økonomiske engasjement (SDØE) og utbytte fra Statoil.

⁴ <http://www.norskpetroleum.no/okonomi/statens-inntekter/> (sitert 21.10.15 kl. 19:30).

⁵ <http://www.norskpetroleum.no/okonomi/statens-inntekter/> (sitert 21.10.15 kl. 19:30).

⁶ <http://www.dn.no/nyheter/energi/2015/10/20/1139/oljesmellen/-om-man-tenker-p-konkurs-i-mer-overfrt-betydning-er-det-fare-for-det> (sitert 21.10.15 kl. 17:45).

⁷ Kaasen, Knut: *Petroleumsretten*. I: Knoph, Ragnar: *Knops oversikt over Norges rett*, 14. utgave. Universitetsforlaget. Oslo 2014, s. 350.

1.2 Tema og problemstilling

Oppgavens tema er avtalepant som sikkerhet for lånefinansiering av petroleumsvirksomhet på norsk sokkel. Mer konkret vil oppgaven ta utgangspunkt i tilfeller der flere aktører inngår som deltakere i en rettighetshavergruppe, hvoretter en enkeltdeltaker pantsetter sin ideelle andel av utvinningstillatelsen for å finansiere sin virksomhet. Oppgavens problemstilling er en redegjørelse de lege lata for omfanget og det nærmere innhold av andelspant stiftet i utvinningstillatelser. Videre vil utvalgte praktiske problemstillinger i tilknytning til andelspantsettelse behandles de lege lata og de lege ferenda.

1.3 Rettskildebildet og metodiske bemerkninger

Oppgavens problemstilling vil bli behandlet ut fra et rettsdogmatisk perspektiv. Et særtrekk ved oppgaven er at det foreligger lite norsk rettskildemateriale om emnet.

Den primære rettskilden for oppgavens tema er petroleumsloven (petrl.) med forarbeider og forskrifter.⁸ Petrl. § 6-3 fjerde ledd jf. § 6-2 første ledd jf. § 3-3 tredje ledd, regulerer utvinningstillatelsene og (andels)pantsettelse av disse. Også panteloven (pantel.) vil være sentral gjennom den videre fremstilling.⁹

Videre er samarbeidsavtalen av relevans.¹⁰ Samarbeidsavtalen regulerer det innbyrdes forholdet mellom de enkelte rettighetshavere i rettighetshavergruppen, og vil dermed også ha betydning for panthavers rettsstilling. Samarbeidsavtalen er imidlertid utformet uten forarbeider, og det er dermed et noe tynt rettskildemessig grunnlag for å avgjøre spørsmål utledet av samarbeidsavtalen.

⁸ Lov om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven) 29. november 1996 nr. 72.

⁹ Lov om pant (panteloven) 8. februar 1980 nr. 2.

¹⁰ Samarbeidsavtalen, "Standard Vedlegg til utvinningstillatelse – samarbeidsavtale og regnskapsavtale", er inntatt som vedlegg 4. Samarbeidsavtalen er ellers å finne i tekstboksen "Dokumenter" på Olje- og energidepartementets og Oljedirektoratets hjemmeside: <http://www.norskpetroleum.no/rammeverk/konsesjonssystemet-petroleumsloven/> (sist sett 07.12.15 kl. 10:00).

Problemstillingen har i skrivende stund ikke blitt prøvd for norske domstoler i noen instans, og det er følgelig ingen rettspraksis å se hen til ved den videre redegjørelse. Det vil dermed legges stor vekt på lovtekst, lovforarbeider, juridisk litteratur og reelle hensyn, ettersom rettskildetilfanget ellers er av begrenset omfang.

1.4 Avgrensninger og presiseringer

For å unngå at oppgavens omfang blir uhensiktsmessig omfattende, er det nødvendig å foreta visse avgrensninger. Petrl. § 6-3 fjerde ledd regulerer omfanget av andelspant, herunder andelspant over både utvinningstillatelser etter petrl. § 3-3 og såkalte "§ 4-3-tillatelser", som er en særskilt tillatelse til anlegg og drift av innretninger etter petrl. § 4-3. Oppgaven vil begrenses til kun å behandle pant direkte i utvinningstillatelsen, slik at det avgrenses mot å behandle § 4-3-tillatelser samt undersøkelsestillatelser. Videre vil det avgrenses mot å behandle sikkerhet i refusjonskrav etter petroleumsskatteloven¹¹ § 3 bokstav c femte ledd, jf. skattebetalingsloven¹² § 10-1 tredje ledd, jf. pantel. § 4-4 første ledd.¹³ Det vil også avgrenses mot sikkerhet i forsikringsutbetalingskrav, jf. pantel. § 4-4 første ledd, som kan være et verdifullt sikkerhetsobjekt ved tilfeller av motkrav fra staten ved eventuell forurensning som følge av petroleumsvirksomheten. Ytterligere tar oppgaven som nevnt sikte på tilfeller av frivillig pantsettelse gjennom avtalepant. Det avgrenses derfor mot legalpant og utleggspant.

Ved realisering av pantefordringer over landegrenser, vil det være nødvendig å se hen til den internasjonale privatrett for løsning av de aktuelle problemstillinger. Det vil imidlertid bli for omfattende, både oppgaveteknisk og tidsmessig, å i den videre fremstilling ta for seg en dyptgående redegjørelse for problemstillinger i relasjon til fullbyrdelsesprosesser over landegrenser. Dette vil derfor behandles kort.

¹¹ Lov om skattlegging av undersjøiske petroleumforekomster m.v. (petroleumsskatteloven) 13. juni 1975 nr. 35.

¹² Lov om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven) 17. juni 2005 nr. 67.

¹³ Ettersom rettighetshaver kan finansiere leteprosjekter ved å tilby långiver sikkerhet i de fradragsberettigede letekostnadene (refusjonskravet), vil den såkalte skattebalansen inngå som en viktig del av panteretten.

Videre presiseres det for ordens skyld at oppgaven tar utgangspunkt i tilfeller av enkeltforfølgning. Det avgrenses derfor mot å behandle konkurstilfeller og de problemstillinger som oppstår ved fellesforfølgning av debitor.

1.5 Videre fremstilling

Oppgaven består av fem kapitler. I kapittel 2 vil det gis en redegjørelse for de utgangspunkter som er nødvendige for å forstå bakgrunnen for problemstillingen. I oppgavens kapittel 3 behandles utvinningstillatelsen som pantobjekt, herunder vil det gjøres rede for panteinstituttet generelt, og dernest behandles hjemmel og vilkår for pantsettelse av utvinningstillatelsen, samt skillet mellom de ulike typene av lisenspantsettelse. I oppgavens kapittel 4 behandles problemstillinger knyttet til andelspantsettelse av utvinningstillatelsen, herunder vil det gjøres rede for andelspantets kvantitative omfang (kapittel 4.2), panterettens kvalitative innhold (kapittel 4.3), panthavers rettsstilling etter samarbeidsavtalen mv. (kapittel 4.4), og det vil kort gjøres rede for de implikasjoner panthaver bør være kjent med dersom formuesgoder har krysset landegrenser på tidspunktet for fullbyrdelse av pantet (kapittel 4.5). I kapittel 5 vil det drøftes hvorvidt pant over utvinningstillatelsen også kan omfatte deltakerens – pantsetters – selskapsandel i et ansvarlig selskap opprettet av interessentskapets parter for det formål å eie og drifte interessentskapets innretninger.

2. NOEN UTGANGSPUNKTER

For å oppnå et mer fullstendig bilde av problemstillingen, er det nødvendig å gjøre rede for noen utgangspunkter, samt det rettslige rammeverket rundt petroleumsvirksomhet på norsk sokkel. Dette vil behandles i det følgende.

2.1 Om konsesjonssystemet

De organisatoriske rammene for petroleumsvirksomhet i Norge fremgår av et blandet offentligrettslig og privatrettslig regelverk som utgjør konsesjonssystemet. Disse rettslige rammene blir bestemmende for hvilke finansieringsordninger som kan benyttes, og for hvordan utvinningsretten til petroleum kan benyttes som kredittgrunnlag og sikkerhet ved lånefinansiering av prosjekter.¹⁴

Eiendomsretten til undersjøiske petroleumforekomster på norsk kontinentalsokkel tilligger den norske stat, jf. petrl. § 1-1. Følgelig forutsetter petroleumsvirksomhet på norsk sokkel at aktøren har fått tillatelse fra staten, jf. petrl. § 1-3. Det er statens eiendomsrett til petroleumforekomster som er grunnlaget for petroleumslovens konsesjonssystem.¹⁵ Konsesjonssystemet er grunnlaget for statens organisering og styring av petroleumsvirksomhet på norsk sokkel. Formålet med konsesjonssystemet er å sikre statlig styring og kontroll med hvem som utøver petroleumsvirksomhet på norsk sokkel.

Konsesjonssystemets grunnleggende komponenter består av tre tillatelser: undersøkelses-, utvinnings- og utbyggingstillatelser.¹⁶ Undersøkelsestillatelsen gir aktøren rett til å lete etter petroleumforekomster på et avgrenset område av sokkelen, jf. petrl. § 2-1 annet ledd første punktum. Undersøkelsestillatelsen gir ingen eksklusiv rett til undersøkelser i de områdene som er nevnt i tillatelsen, og heller ingen fortrinnsrett ved eventuell tildeling av utvinningstillatelser, jf. petrl. § 2-1 annet ledd annet punktum.

¹⁴ Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumrett rapport nr. 1 - Prosjektlån og prosjektpant etter petroleumsløven*. I: Marlus 1985 nr. 106, s. 4.

¹⁵ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsløven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 31.

¹⁶ Kaasen, Knut: *Petroleumsetten*. I: Knoph, Ragnar: *Knops oversikt over Norges rett*, 14. utgave. Universitetsforlaget. Oslo 2014, s. 353.

Utvinningstillatelsen er den mest sentrale av tillatelsene som inngår i vårt konsesjonssystem. Utvinningstillatelsen gir rettighetshaveren "*enerett til undersøkelse, leteboring og utvinning av petroleumsforekomster på områder som omfattes av tillatelsen*", jf. petrl. § 3-3 tredje ledd første punktum.

Dersom undersøkelsene avdekker funn som aktøren ønsker å utvinne, går virksomheten over i en helt ny fase med store ringvirkninger.¹⁷ Utbygging av petroleumsforekomster krever vesentlige investeringer. Kapitalbehovet ved slike utbyggingsprosjekter er av en helt annen størrelsesorden enn i annen næringsvirksomhet, og kostnadene for utbygging beløper seg som regel til adskillige milliarder kroner.¹⁸ Følgelig har Staten behov for å føre kontroll over utbyggingen gjennom visse rettslige rammer. Vilkårene for utbyggingen fastsettes i en særskilt utbyggingsplan, "Plan for utbygging og drift av petroleumsforekomster" ("PUD")¹⁹, jf. petrl. § 4-2.

Utvinningstillatelsen utfyller petroleumslovens bestemmelser, og angir de nærmere vilkår for den enkelte tillatelse. Tildeling av utvinningstillatelser gjøres gjennom konsesjonsrunder, der Olje- og energidepartementet kunngjør et forhåndsbestemt antall blokker det kan søkes om utvinningstillatelse for, jf. petrl. § 3-5 første ledd. De enkelte aktører kan enten søke individuelt, eller som gruppe. Tildeling skjer "*på grunnlag av saklige og objektive kriterier samt de krav og vilkår som er angitt i kunngjøringen*", jf. § 3-5 tredje ledd.

Petrl. § 3-5 tredje ledd krever videre at tildelingskriteriene i Forskrift til lov om petroleumsvirksomhet (petroleumsforskriften) § 10 inntas i kunngjøringen.²⁰ Det følger av

¹⁷ Kaasen, Knut: *Petroleumsretten*. I: Knoph, Ragnar: *Knops oversikt over Norges rett*, 14. utgave. Universitetsforlaget. Oslo 2014, s. 353.

¹⁸ Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett rapport nr. 1 - Prosjektplan og prosjektpart etter petroleumsloven*. I: Marlus 1985 nr. 106 s. 1.

¹⁹ PUD beskriver utbyggingen av en petroleumsforekomst med sikte på utvinning og hvilke konsekvenser de beskrevne utbyggingstiltakene vil ha. En PUD skal i utgangspunktet redegjøre for det totale utbyggingskonsept. I sin vurdering av planen vil departementet ta stilling til hvilke deler av utbyggingskonseptet som skal forestås av rettighetshaverne til utvinningstillatelse og hvilke deler som skal bygges og drives i henhold til en særskilt tillatelse til anlegg og drift. Se Oljedirektoratets hjemmeside, <http://www.npd.no/regelverk/veiledninger/>, veiledningen "*Plan for utbygging og drift av en petroleumsforekomst (PUD) og plan for anlegg og drift av innretninger for transport og for utnyttelse av petroleum (PAD)*". Februar 2010." s. 6. (Sist sett 14.12.15 kl. 16:30).

²⁰ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 145.

petroleumsforskriften § 10 at utvinningstillatelser tildeles på grunnlag av "*søkerens tekniske kompetanse og finansielle kapasitet*" samt "*søkerens plan for leting og utvinning i det området som søkes tildelt*". Ettersom tildeling av utvinningstillatelser er en viktig avgjørelse, er det regjeringen som har kompetanse til å tildele utvinningstillatelser, jf. petrl. § 3-3 første ledd. Denne kompetansen kan ikke delegeres til departementet.²¹

2.2 Om samarbeidsavtalen

Samtidig som utvinningstillatelsen regulerer rettighetshavernes rettigheter og plikter overfor staten, reguleres det innbyrdes forholdet mellom de enkelte rettighetshaverne i rettighetshavergruppen av henholdsvis samarbeidsavtalen og regnskapsavtalen. Det følger av petrl. § 3-3 fjerde ledd at Kongen "*kan sette som vilkår for tildeling av utvinningstillatelse at rettighetshaverne inngår avtaler av bestemt innhold seg imellom*". Bestemmelsen hjemler således Kongens adgang til å pålegge rettighetshavergruppen å inngå samarbeidsavtalen og regnskapsavtalen.²² Ordlyden kan synes å antyde at inngåelse av samarbeidsavtalen og regnskapsavtalen er frivillig, jf. ordlyden "*kan sette som vilkår*". I praksis utgjør imidlertid samarbeidsavtalen og regnskapsavtalen en sentral del av konsesjonsverket,²³ og utgjør dermed også en del av konsesjonsvilkårene.²³

Samarbeidsavtalen etablerer et interessentskap mellom deltakerne i rettighetshavergruppen som har klare likhetstrekk med ansvarlige selskap etter selskapsloven²⁴ (sel.) § 1-1. Interessentskap i medhold av samarbeidsavtaler mellom rettighetshavere i utvinningstillatelser etter petroleumsloven, er imidlertid eksplisitt unntatt selskapslovens regler, jf. sel. § 1-1 fjerde ledd annet punktum. Interessentskapet som opprettes gjennom samarbeidsavtalen, blir dermed å anse som "*en særskilt ulovfestet selskapsform, og da helst en særlig variant av det ansvarlige selskap*".²⁵ En nærmere redegjørelse av dette vil gis under kapittel 5.

²¹ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 46.

²² Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 132.

²³ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 133 og 135.

²⁴ Lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven) 21. juni 1985 nr. 83.

²⁵ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 135.

Partene etter samarbeidsavtalen har ikke selv herredømme over samarbeids- og regnskapsavtalene. Endring av avtalene er hele tiden betinget av departementets samtykke.²⁶ Avtalen for petroleumsvirksomhet fastsetter videre at "[p]arternes andeler i interessentskapet ... til enhver tid [skal] være identisk med Partenes andeler i Utvinningstillatelsen".²⁷ De nevnte forhold, sett i sammenheng med at interessentskapets formål er å "drive petroleumsvirksomhet i henhold til Utvinningstillatelsen"²⁸, antyder en uløselig binding mellom interessentskap og konsesjon.²⁹ Denne sammenhengen mellom interessentskap og konsesjon innebærer således at partene kun i begrenset grad kan velge sine samarbeidspartnere vedrørende virksomheten. Interessentskapets opprinnelige sammensetning fastsettes av departementet ved tildelingen av utvinningstillatelsen. Salg av deltakerandel i interessentskapet innebærer salg av den tilknyttede andel i utvinningstillatelsen, og et eventuelt salg av deltakerandel krever derfor departementets samtykke, jf. petrl. § 10-12 første ledd.

Samarbeidsavtalen oppstiller videre en rekke økonomiske forpliktelser for rettighetshaverne innad i interessentskapet. Deltakerne i interessentskapet plikter etter samarbeidsavtalen art. 8.1 "å skyte inn tilstrekkelig [kapital] til å dekke alle utgifter som følger av interessentskapets virksomhet". Denne tilskuddsplikten utgjør interessentskapets økonomiske fundament og grunnlaget for at interessentskapet omtales som et "utgiftsfellesskap" framfor et "inntektsfellesskap".³⁰ Hver part etter samarbeidsavtalen har en ideell andel av den formuesmasse som er ervervet eller utviklet av interessentskapet, jf. samarbeidsavtalen art. 6.1 første ledd første punktum. Størrelsen av den ideelle andel er lik deltakerandelen i utvinningstillatelsen og interessentskapet, jf. art. 6.1 annet ledd jf. definisjonen av

²⁶ Kaasen, Knut: *Samarbeid i Olje – en spesiell selskapsrett*. I: Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder: Festskrift til Mads Henry Andenæs s. 152-170. Gyldendal Akademisk 2010, s. 157.

²⁷ Se "Standard Avtale for petroleumsvirksomhet - Spesielle bestemmelser" s. 3, punkt 2. Avtalen er inntatt som vedlegg 5. Avtalen for petroleumsvirksomhet er ellers å finne på Olje- og energidepartementets og Oljedirektoratets hjemmeside: <http://www.norskpetroleum.no/rammeverk/konsesjonssystemet-petroleumsloven/> (sist sett 07.12.15 kl. 10:00).

²⁸ Se "Standard Avtale for petroleumsvirksomhet - Spesielle bestemmelser" s. 2, punkt 1 fjerde avsnitt.

²⁹ Kaasen, Knut: *Samarbeid i olje – en spesiell selskapsrett*. I: Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder: Festskrift til Mads Henry Andenæs s. 152-170. Gyldendal Akademisk 2010, s. 157.

³⁰ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 136.

"deltakerandel" på samarbeidsavtalens s. 4. Formålet med interessentskapet er således ikke å gi størst mulig økonomisk avkastning av deltakernes investerte kapital, "*men å gi deltakerne tilgang (in natura) på deres andel av utvunnet petroleum*".³¹ Deltakerne står fritt til å disponere over, herunder selge, sin andel av utvunnet petroleum, jf. samarbeidsavtalen art. 20.1 og 22.1.

Regnskapsavtalen er inntatt som vedlegg B til samarbeidsavtalen, og oppstiller først og fremst utfyllende bestemmelser om operatørens regnskapsføring. Regnskapsavtalen utfyller imidlertid samarbeidsavtalen også på andre punkter. Eksempelvis presiserer regnskapsavtalen art. 1.2 den tilskuddsplikt som følger av samarbeidsavtalen art. 8.1.

Samarbeidsavtalen medfører videre at rettighetshavergruppen, i tillegg til et interessentskap, også blir et ansvarsfelleskap, jf. samarbeidsavtalen art. 7.1, hvor det følger at

"Partene hefter i forhold til hverandre prinsipalt proratarisk og subsidiært solidarisk for de forpliktelser som oppstår på grunn av interessentskapets virksomhet, når ikke annet er bestemt i Avtalen".

Rettighetshaverne er etter petrl. § 10-8 dessuten pålagt et solidarisk ansvar overfor staten for økonomiske forpliktelser som følger av petroleumsvirksomhet etter utvinningstillatelsen. Samarbeidsavtalen oppstiller ingen ansvarsbegrensninger for deltakerne eller interessentskapet, hvilket innebærer at interessentskapet – i likhet med ansvarlige selskap – har et ubegrenset ansvar.³² De erstatningsrettslige regler vil imidlertid ikke behandles da dette faller utenfor oppgavens tema.

³¹ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 136.

³² Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 136.

2.3 Om operatøren og forholdet til interessentskapet

Ved tildeling av utvinningstillatelse, skal departementet utpeke eller godkjenne en operatør for rettighetshavergruppen, jf. petrl. § 3-7 første ledd. Det faktum at operatøren utpekes eller godkjennes av departementet, har sin bakgrunn i hans sentrale rolle i virksomheten etter utvinningstillatelsen; operatøren skal på rettighetshavernes vegne forestå den daglige ledelse av petroleumsvirksomheten, jf. petrl. § 1-6 bokstav k og samarbeidsavtalen art. 3.1 første ledd. Videre skal operatøren, dersom ikke annet er bestemt, opptre utad på vegne av partene i interessentskapet, jf. samarbeidsavtalen art. 3.2. Operatøren har herunder en alminnelig rett og plikt til å innhente de nødvendige samtykker, godkjennelser og tillatelser, inngå de nødvendige avtaler i interessentskapets navn, og til å betale interessentskapets utgifter, jf. art. 3.2 annet punktum. Dette innebærer videre at operatøren på interessentskapets vegne forestår de nødvendige kontraheringer i relasjon til petroleumsvirksomheten, og dermed, forutsatt at operatøren ikke går utenfor sin fullmakt fra interessentskapet, vil de rettigheter og forpliktelser som oppstår som følge av operatørens kontraheringer påhvile interessentskapet.³³

2.4 Om styringskomiteen

Før interessentskapet påbegynner sin virksomhet, skal det opprettes en styringskomité, jf. samarbeidsavtalen art. 1.1. Partene etter samarbeidsavtalen skal oppnevne ett medlem hver, som skal inngå i interessentskapets styringskomité. Operatørens medlem er komiteens formann, jf. art. 1.2. Styringskomiteen er interessentskapets øverste og besluttede organ, jf. art. 1.3, og har ansvar for den overordnede planleggingen, styring og kontroll av interessentskapets virksomhet, og fastsetter retningslinjer for og fører kontroll med operatørens virksomhet.³⁴

2.5 Om Petroleumsregisteret

Departementet skal føre et register over alle utvinningstillatelser, samt § 4-3-tillatelsene der dette er bestemt ved forskrift, jf. petrl. § 6-1 første ledd. Petroleumsregisteret er følgelig et

³³ Kaasen, Knut: *Selskap i olje – en spesiell selskapsrett*. I: Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder: Festskrift til Mads Henry Andenæs s. 152-170. Gyldendal Akademisk 2010, s. 160.

³⁴ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 136.

register over utvinningstillatelser etter petrl. § 3-3 og § 4-3-tillatelsene. Panteloven § 1-1 (4) oppregner "*lignende rettighetsregistre [som 'grunnbok, skipsregister, luftfartsregister'] ordnet etter de formuesgoder som rettigheten gjelder*" som realregister. Petroleumsregisteret er etter dette å regne for et realregister. Petroleumsregisterets formål er å sikre rettsvern for pantsettelse av tillatelser, jf. petrl. § 6-2 tredje ledd, og registeret vil bli tillagt positiv og negativ troverdighet etter de alminnelige regler i tinglysingsloven og tinglysingsforskriftene så langt de passer, jf. petrl. § 6-1 tredje ledd. Petroleumsregisteret er offentlig, jf. Forskrift om Petroleumsregisteret § 1-4 første ledd, og det kan følgelig kreves utskrift av registeret ved begjæring.

De nærmere regler om fremgangsmåten ved registrering er gitt i Forskrift om Petroleumsregisteret kapittel 4, jf. petrl. § 6-1 annet ledd. Ved registrering av dokumenter i Petroleumsregisteret, skal registreringen omfatte dokumentnummer, dato for registrering og et utdrag av dokumentene som angir hvilke rettsstiftelser de registrerte dokumenter gir uttrykk for, jf. forskriften § 4-1 annet ledd. Registreringen skal imidlertid ikke omfatte opplysninger som er undergitt lovpålagt taushetsplikt, jf. § 4-1 tredje ledd. Denne omstendighet må sees på bakgrunn av at registeret er offentlig, jf. forskriften § 1-4. Dokumentene som ønskes registrert skal sendes registerfører med original og en kopi, jf. forskriften § 4-2 første ledd. Petroleumsregisteret føres av Oljedirektoratet, jf. forskriften § 1-2.

Ifølge Forskrift om Petroleumsregisteret § 4-4 skal det på registrerte dokumenter om rettsstiftelser anføres dato for registrering samt dokumentnummer. Videre skal pantobligasjoner gis anmerkning om registrerte heftelser som kan påvirke panthavers rett.³⁵

³⁵ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 501.

3. UTVINNINGSTILLATELSEN SOM PANTOBJEKT

3.1 Generelt om pant

En panterett kan ha forskjellig stiftelsesgrunnlag, og er i teorien inndelt i tre grupper; avtalepant, utleggspant og legalpant.³⁶ Som nevnt innledningsvis vil det kun gjøres rede for pant stiftet ved avtale.

En panterett er "*en særrett til å søke dekning for et krav (pantekravet) i ett eller flere bestemte formuesgoder (pantet)*", jf. panteloven (pantel.) § 1-1. Av denne legaldefinisjonen følger det at pantobjektet må være "*ett eller flere formuesgoder*", hvori det ligger at pantobjektet må ha økonomisk verdi. Det er denne økonomiske verdien som skal tjene som sikkerhet for panthaverens fordring overfor pantsetter, og pantobjektet må følgelig på et eller annet vis kunne omgjøres i penger. Den økonomiske verdi av et formuesgode avhenger ofte av hva det kan utnyttes til, og for mange formuesgoder, slik som for pant i utvinningstillatelser, reguleres dette gjennom offentligrettslige tillatelser (konsesjoner).³⁷

3.2 Hjemmel for pant over utvinningstillatelse

Adgangen til å pantsette utvinningstillatelsen følger av petroleumsloven § 6-2. Bestemmelsen viderefører petroleumsloven av 1985 (heretter "1985-loven") § 33. Følgelig er forarbeidene til den tidligere petroleumsloven av relevans ved tolkningen av dagens lovgivning.³⁸ Det følger av petrl. § 6-2 første ledd at en rettighetshaver som ledd i finansiering av petroleumsvirksomhet, kan

"[pantsette] hele tillatelsen eller at den enkelte rettighetshaver [kan pantsette] sin andel i denne som ledd i finansieringen av virksomheten knyttet til tillatelsen".

³⁶ Skoghøy, Jens Edvin A.: *Panterett*, 3. utgave. Universitetsforlaget. Son 2014, s. 28.

³⁷ Skoghøy, Jens Edvin A.: *Panterett*, 3. utgave. Universitetsforlaget. Son 2014, s. 33.

³⁸ Ot.prp. nr. 43 (1995-96) s. 54.

Ved pant over utvinningstillatelsen oppnår panthaver sikkerhet i rettighetene etter tillatelsen. Den mest sentrale retten iht. tillatelsen er eiendomsretten til produsert petroleum fra konsesjonsområdet, jf. petrl. § 3-3 tredje ledd. Det reelle kredittobjekt er således verdien av den fremtidige petroleumsproduksjon som springer ut av pantsetters virksomhet. Det videre innhold og omfang av andelspant vil jeg imidlertid komme tilbake til i kapittel 4.

3.3 Samtykkekravet

Som allerede nevnt, er formålet med konsesjonssystemet å sikre statlig styring og kontroll med hvem som driver petroleumsvirksomhet på norsk sokkel. Følgelig er det også i statens interesse å føre kontroll med hvem som i realiteten inngår i rettighetshavergruppen, og med hvem som kan oppnå bestemmende innflytelse over låntakerens virksomhet, eksempelvis gjennom klausuler i låneavtaler, eller som i ytterste konsekvens kan kreve å tre inn i rettighetshaverens sted i utvinningstillatelsen i tilfelle tvangsfullbyrdelse og tiltredelse av pantet. Det følger derfor av petrl. § 6-2 første ledd første punktum, at "*departementet kan samtykke*" i pantsettelse av tillatelsen, hva enten pantsettelse av tillatelsen i sin helhet eller andeler av denne. Det forutsettes altså at det ikke er fri adgang til pantsettelse. Samtykkevedtaket er underlagt departementets frie skjønn, jf. ordlyden "kan", og departementet kan stille vilkår for samtykket, jf. petrl. § 10-18 fjerde ledd.

3.4 Konneksitetskravet

Pantsettelsen må som utgangspunkt skje "*som ledd i finansieringen av virksomheten knyttet til tillatelsen*", jf. petrl. § 6-2 første ledd første punktum. Ordlyden indikerer at det må være en sammenheng ikke bare mellom lånefinansieringen og utvinningstillatelsen som sådan, men også mellom lånefinansieringen og den virksomhet som utøves etter den tillatelsen som pantsettes. Petrl. § 6-2 første ledd svarer materielt til 1985-loven § 33 første ledd, og for en nærmere omtale av bestemmelsen er det nødvendig å se hen til forarbeidene til 1985-loven.³⁹

³⁹ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 54.

Departementet påpeker i 1985-lovens forarbeider, i tilknytning til finansieringens

– pantsettelsens – formål, at det som "*den dominerende hovedregel bare vil være adgang til å finansiere den virksomhet som knytter seg til vedkommende tillatelse som pantsettes*".⁴⁰

Ved benyttelse av den kreditt finansiert av banken, vil det imidlertid i praksis ikke være mulig å dele kreditten opp i transjer som allokeres til hver enkelt utvinningstillatelse. Departementet har derfor en diskresjonær kompetanse etter petrl. § 6-2 første ledd annet punktum til å gjøre unntak fra dette konneksitetsvilkåret, og "*i særlige tilfeller ... samtykke i at finansieringen omfatter virksomhet i henhold til annen tillatelse enn den som pantsettes*". Departementet utdyper i forarbeidene til 1985-loven at

*"[d]et skal foreligge særlige grunner før andre formål kan godkjennes, og det vil være et minimumskrav at også dette er virksomhet som drives med hjemmel i petroleumsloven og de tillatelser som gis i henhold til den".*⁴¹

Departementet utdyper videre at

"[d]ette innebærer i prinsippet at en utvinningstillatelse kan pantsettes for finansiering av virksomheten i henhold til en annen utvinningstillatelse. ... Som utvalget understreker på side 39 i utredningen, bør likevel ikke tillatelsen tjene som kredittobjekt generelt for rettighetshaver. En skal være oppmerksom på at motivet for å benytte en tillatelse til kredittobjekt for annen virksomhet på sokkelen vil kunne være å frigi midler til bruk utenfor norsk kontinentalsokkel. I så fall bør det ikke gis tillatelse til pantsettelse. En grensedragnings og kontroll kan være vanskelig å foreta og bestemmelsen bør derfor

⁴⁰ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 24.

⁴¹ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 24.

bare benyttes i de tilfeller det finnes klart hensiktsmessig med en slik utvidelse, alle forhold tatt i betraktning".⁴²

Ordlyden i § 6-2 første ledd annet punktum, "*særlige tilfeller*", sammenholdt med departementets uttalelser i de siterte forarbeider, trekker i retning av at terskelen for å anvende unntaksregelen i bestemmelsens annet punktum skal være høy. Imidlertid har departementet i praksis vært liberal ved anvendelse av unntakshjemmelen inntatt i § 6-2 første ledd annet punktum, bl.a. overfor mindre selskaper som under ett pantsetter sine lisensandeler som sikkerhet for lån som finansierer virksomhet på andre tillatelser.⁴³ Slik pantsettelse, såkalt krysspantsettelse, er svært praktisk. Pant stiftet i hver av de enkelte (andeler av) utvinningstillatelser, vil sikre pantsetters totale kreditter og ikke kun den del av kredittene som måtte være anvendt til virksomheten knyttet til den ene aktuelle utvinningstillatelse sml. § 6-2 første ledd første punktum.

3.5 Skillet mellom gruppepantsettelse og andelspantsettelse

Utvinningstillatelsen kan pantsettes i sin helhet (gruppepant) eller andelsvis (andelspant). Ved den nærmere angivelse av pantobjektet er det således nødvendig å sondre mellom disse to former for pantsettelse. Som gruppepant regnes både tilfellene der pantsetter er hele gruppen av rettighetshavere som sammen er berettiget etter tillatelsen, og tilfellene der pantsetter er én rettighetshaver som innehar tillatelsen med 100 %. I begge tilfeller vil således utvinningstillatelsen i sin helhet pantsettes. Ved gruppepant stiftes panteretten direkte i rettighetene til de nærmere angitte formuesgjenstander. Hovedgjenstanden for pantsettelse er selvsagt utvinningstillatelsen, men i tillegg til rettighetene etter tillatelsen jf. petrl. § 6-2, oppregner § 6-3 ytterligere rettigheter som inngår i pantet.

⁴² Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 68.

⁴³ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 507.

Andelspantsettelse er imidlertid den mest praktiske, og i praksis den vanligste, form for pantsettelse.⁴⁴ Ved andelspantsettelse vil pantsetter være en eller flere deltakere i rettighetshavergruppen som pantsetter sin ideelle andel av utvinningstillatelsen. Hva som mer bestemt ligger i begrepet "ideell andel" vil behandles i kapittel 4.2.

Ved andelspant er utgangspunktet det samme som ved gruppepantsettelse; tillatelsen er pantobjektet, men rettighetene kan her ikke utøves uavhengig av den samarbeidsavtale som regulerer forholdet mellom deltakerne i rettighetshavergruppen.⁴⁵ Denne indre sammenhengen mellom utvinningstillatelsen og samarbeidsavtalen etablerer som nevnt et interessentskap mellom rettighetshaverne. Den enkelte rettighetshaver kan følgelig ikke fritt disponere over sine rettigheter etter tillatelsen, men må gjøre dette gjennom deltakelse i interessentskapet, jf. Forskrift om Petroleumsregisteret § 1-1 bokstav f.

3.6 Om delpantsettelse

Det faktum at utbygging av eventuelle petroleumsforekomster ofte vil foregå i flere etapper, gjør at det kunne vært hensiktsmessig for pantsetter å finansiere hver etappe av utbyggingen hver for seg ved å pantsette bestemte deler av utvinningstillatelsen suksessivt. Det må antas å være mer attraktivt for en pantshaver å oppnå pant over en del av lisensandelen med førsteprioritet, enn å oppnå pant over hele andelen med etterfølgende prioritet. Slik delpantsettelse har imidlertid ikke departementet hittil funnet å kunne tillate, ettersom man da risikerer store omveltninger i eierstrukturen ved eventuell tvangsrealisasjon og tiltredelse av pantet. Ordningen ble således avvist av departementet i forarbeidene av 1982 til dagjeldende petroleumslov § 33.⁴⁶ Departementet uttalte videre at "[d]ette gjelder selv om tillatelsen er gitt til et selskap alene".⁴⁷ Problemstillingen er ikke drøftet i forarbeidene til petrl. § 6-2.⁴⁸

⁴⁴ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 502.

⁴⁵ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 503.

⁴⁶ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 22.

⁴⁷ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 69.

⁴⁸ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 54.

Panteloven § 1-2 annet ledd oppstiller det panterettslige legalitetsprinsipp.⁴⁹ Det følger av bestemmelsen at avtalepant bare kan "*stiftes rettsgyldig hvor dette er hjemlet i denne lov eller annen lovbestemmelse*". Dersom en rettighetshaver pantsetter deler av sin lisensandel, vil dette være i strid med petrl. § 6-2, og følgelig også i strid med det panterettslige legalitetsprinsipp som fremkommer etter pantel. § 1-2 annet ledd. Rettsvirkningen ved en slik pantsettelse ville blitt at panteavtalen ikke bare var uten rettsvern overfor tredjeperson, men også ville falt bort som ugyldig i forholdet mellom avtalepartene.⁵⁰

⁴⁹ Se Rt. 2008 s. 1170 A avsnitt 54 og Rt. 2009 s.1502 A avsnitt 61.

⁵⁰ Skoghøy, Jens Edvin A.: *Panterett*, 3. utgave. Universitetsforlaget. Son 2014, s. 32.

4. ANDELSPANTSETTELSE AV UTVINNINGSTILLATELSEN

4.1 Introduksjon

Kredittskapning er som nevnt den legislative begrunnelse bak avtalepant, og formålet ved pantsettelse av utvinningstillatelsen er å tilby kreditor sikkerhet for å få innfordret pantsetters gjeld dersom pantsetter opplever økonomiske vanskeligheter og er eller blir ute av stand til å oppfylle sine betalingsforpliktelser.

Som nevnt innledningsvis oppnår panthaver ved pant over utvinningstillatelsen, sikkerhet i rettighetene etter tillatelsen. Gjenstand for pantsettelse etter § 6-2 er imidlertid ikke bare rettighetene etter utvinningstillatelsen; panteretten omfatter et kompleks av rettigheter hvis omfang er søkt presisert nærmere gjennom petrl. § 6-3. Det vil i det følgende redegjøres først for panterettens omfang, dernest for panterettens nærmere innhold.

4.2 Panterettens omfang

Panterettens omfang er regulert i petrl. § 6-3. Det følger av bestemmelsens fjerde ledd at panteretten ved andelspantsettelse

"omfatter pantsetterens ideelle andel av den formuesmasse som til enhver tid er knyttet til tillatelsen, samt pantsetters øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen".

Ved andelspantsettelse omfatter panteretten pantsetters "ideelle andel" av interessentskapets totale formuesmasse som til enhver tid er knyttet til tillatelsen. Panteretten har dermed ikke til gjenstand andeler i bestemte innretninger, men en forholdsmessig andel av disse, jf. ordlyden "ideell andel". På dette punkt er det en vesentlig forskjell mellom gruppepant og andelspant, ettersom gruppepantet relaterer seg til de bestemte formuesgjenstander tilknyttet tillatelsen.⁵¹

⁵¹ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 504.

Panterettens omfang vil derfor ved gruppepant avhenge av hvilke rettigheter loven positivt oppregner, jf. det panterettslige legalitetsprinsipp i pantel. § 1-2 annet ledd. I denne forbindelse får petrl. § 6-3 sentral betydning ved tilfeller av gruppepant, mens så ikke er tilfelle ved andelspant.⁵² For andelspantets vedkommende er det derimot samarbeidsavtalen som får sentral betydning. Samarbeidsavtalen tillegger ikke rettighetshavergruppen som sådan rettigheter utover det som allerede følger av utvinningstillatelsen; samarbeidsavtalen angir nettosummen av den enkelte deltakers rettigheter og plikter i interessentskapet, og det er dette som er kjernen i andelspantet.⁵³

Panthaver oppnår panterett og sikkerhet tilsvarende pantsetters rettigheter etter tillatelsen, og vil i samme utstrekning som rettighetshaveren selv være undergitt de begrensninger som følger av alle

"regler og skranker som følger av tillatelsen, statsdeltakelsesavtalen [samarbeidsavtalen] eller andre avtaler som rettighetshaverne har inngått, samt aktuelle norske lover og forskrifter som er bestemmende for panterettens omfang".⁵⁴

Ved tildeling av en utvinningstillatelse er samarbeidsavtalen på forhånd utformet av departementet og vedlagt den aktuelle tillatelsen.⁵⁵ Det foreligger dermed en formell sammenheng mellom tillatelsen og samarbeidsavtalen.⁵⁶ Samarbeidsavtalen regulerer som nevnt det innbyrdes forholdet mellom rettighetshaverne i rettighetshavergruppen, og etablerer et interessentskap mellom rettighetshaverne i rettighetshavergruppen.⁵⁷ Den enkelte rettighetshaver kan dermed ikke utøve sine rettigheter uavhengig av samarbeidsavtalen, men

⁵² Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 504.

⁵³ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 519.

⁵⁴ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 22.

⁵⁵ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 503.

⁵⁶ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 503.

⁵⁷ Det interessentskap som etableres gjennom samarbeidsavtalen, er ikke undergitt reglene i selskapsloven, jf. sel. § 1-1 fjerde ledd annet punktum. Lovens regler vil imidlertid kunne tjene som alminnelig bakgrunnsrett ved løsning av spørsmål som ikke er regulert gjennom samarbeidsavtalen, jf. ot.prp. nr. 47 (1984-1985) s. 17-19.

må gjøre dette gjennom deltakelse i interessentskapet.⁵⁸ I dette henseende etableres det, i tillegg til den formelle sammenheng, også en indre sammenheng mellom tillatelsen og samarbeidsavtalen. Denne indre sammenheng kommer blant annet til uttrykk gjennom Forskrift om Petroleumsregisteret § 1-1 bokstav f, hvorefter rettighetshaverens "andel" etter utvinningstillatelsen er definert som

"... den ideelle andel en rettighetshaver til enhver tid har i en tillatelse og i det interessentskap som følger av den samarbeidsavtale som er knyttet til tillatelsen".⁵⁹

Det er denne ideelle andel av rettighetshavergruppens formuesmasse, slik den til enhver tid er, som inngår i rettighetshaverens ideelle andel.⁶⁰ Videre er det andelens størrelse til enhver tid som pantsettes, jf. definisjonen ovenfor i Forskrift om Petroleumsregisteret § 1-1 bokstav f. I utgangspunktet vil dette fremstå uproblematisk all den tid de enkelte andelers størrelse er fastlagt i utvinningstillatelsen. Andelens størrelse kan imidlertid endres underveis. Slik endring kan skje enten ved at andelen reduseres gjennom departementets vedtak om å introdusere eller øke Petoro AS' ⁶¹ andel i tillatelsen, eller ved at andelen økes eksempelvis gjennom interessentskapets utløsning av en misligholdende deltaker, hvorpå den utløste deltakers andel vil fordeles forholdsmessig på de øvrige deltakerne i interessentskapet. Panterettens størrelse vil uansett i forhold til deltakerandelen bli tilsvarende endret i samsvar med størrelsen på deltakerens ideelle andel.

Det kan fremstå som noe uklart hvorvidt deltakernes "ideelle andel" er å betrakte som en brutto- eller nettoandel. Selv om det ikke kommer til uttrykk i lovteksten, synes forarbeidene

⁵⁸ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 503.

⁵⁹ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 503.

⁶⁰ Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett rapport nr. 1 - Prosjektlån og prosjektpant etter petroleumsloven*. I: Marfus 1985 nr. 106, s. 35 og 36.

⁶¹ Den norske stat eier store andeler i olje- og gasslisensene på norsk sokkel gjennom Statens direkte økonomiske engasjement (SDØE). Disse eierandelene forvaltes av det statlige aksjeselskapet Petoro AS. Petoros formelle rolle er å opptre som rettighetshaver på vegne av staten. Se Petoros hjemmeside, <https://www.petoro.no/om-petoro>. (siteret 05.11.15 kl. 17:00).

til petroleumsloven av 1985 å legge til grunn at det med "andel" menes nettoandel, jf. ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 22-23. Departementet uttaler her, i relasjon til unitiseringsavtaler og rettighetshaverens eierandel av fellesinnretninger i henhold til denne avtale, at "*... dette ikke er en pantssettelse av en bruttoandel i innretningen, men i realiteten en nettoandel i et interessentskap som er medeier i innretningen ...*".

Dette innebærer at en deltaker bare kan disponere over sin ideelle andel av differansen mellom interessentskapets samlede aktiva og dets samlede passiva, altså den ideelle nettoandelen. En slik tolkning av forarbeidene støttes av Forskrift for Petroleumsregisteret av 12. juni 1985 til dagjeldende petroleumslov § 1 femte ledd⁶². Bestemmelsen definerer "andel" som deltakerens til enhver tid ideelle andel i utvinningstillatelsen "*og i det interessentskap som følger av den samarbeidsavtale*" som er knyttet til tillatelsen.

Med ovennevnte forskrifts henvisning også til samarbeidsavtalen, omfattes følgelig også samarbeidsavtalens bestemmelser vedrørende deltakernes rettsstilling. Dersom panteretten skulle innebære sikkerhet i deltakerens bruttoandel av tillatelsen, ville dette være uforenlig med samarbeidsavtalens betydning for de enkelte deltakernes rettsstilling.

Konklusjonen synes etter dette bli at bruttopantssettelse etter 1985-loven var utelukket. Ettersom gjeldende petroleumslov § 6-3 fjerde ledd ikke medfører noen "*... realitetsendring i forhold til gjeldende rett*", må konklusjonen bli at pant over rettighetshaverens nettoandel i fellesmassen er den eneste form for andelspantssettelse regelverket tillater.⁶³ En slik konklusjon henter også støtte i litteraturen.⁶⁴

⁶² Forskriftens bestemmelse er videreført i dagens forskrift om petroleumsvirksomhet § 1-1 bokstav f, sitert ovenfor.

⁶³ Jf. ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55.

⁶⁴ Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett rapport nr. 1 - Prosjektlån og prosjektpant etter petroleumsloven*. I: Marlus 1985 nr. 106, s. 34 flg.

Videre er rettighetshavernes andel i interessentskapet regulert i samarbeidsavtalen art. 6.1, hvor det fremgår at

"Hver Part har en ideell andel i den formuesmasse, herunder rettigheter av enhver art som er ervervet eller utviklet av Operatøren eller noen av Partene på vegne av interessentskapet. Dette gjelder også produsert Petroleum som ikke er overtatt av noen Part. Størrelsen av den ideelle andel er lik Deltakerandelen."

Følgelig blir samarbeidsavtalen bestemmende for hva en deltaker kan stifte pant i som ledd i finansiering av virksomheten.⁶⁵ Andelen i interessentskapet skal til enhver tid være av tilsvarende størrelse som andelen i utvinningstillatelsen. Den enkelte deltakers rett består, og er bundet, av vedkommendes andel i utvinningstillatelsen, andel i interessentskapet og andel i fellesmassen. De enkelte deltakere kan ikke disponere over noen av disse komponentene uten å også disponere over de to øvrige.⁶⁶ En rettighetshavers "rett" til de gjenstander eller rettigheter som inngår i rettighetshavergruppens formuesmasse, er fastlagt gjennom samarbeidsavtalen; hver enkelt deltaker innrømmes en "ideell andel" i denne formuesmassen.⁶⁷ Som innehaver av en "ideell andel", har rettighetshaveren ikke rett til å selge, pantsette eller på annen måte disponere over bestemte gjenstander eller rettigheter i fellesmassen, eller noen bestemt del av denne. Denne rettsfølge er knyttet til den "ideelle andel".⁶⁸ I kraft av samarbeidsavtalen er denne kompetansen tillagt rettighetshavergruppen og styringskomiteen, og den enkelte rettighetshaver må som nevnt disponere over sin andel ved deltakelse i interessentskapet, jf. samarbeidsavtalen art. 1.3.

⁶⁵ Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett rapport nr. 1 - Prosjektlån og prosjektpant etter petroleumsloven*. I: MarLus 1985 nr. 106, s. 29.

⁶⁶ Kaasen, Knut: *Samarbeid i olje – en spesiell selskapsrett*. I: Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder: Festskrift til Mads Henry Andenæs s. 152-170. Gyldendal Akademisk 2010, s. 160.

⁶⁷ Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett rapport nr. 1 - Prosjektlån og prosjektpant etter petroleumsloven*. I: MarLus 1985 nr. 106, s. 35.

⁶⁸ Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett rapport nr. 1 - Prosjektlån og prosjektpant etter petroleumsloven*. I: MarLus 1985 nr. 106, s. 35.

Det som etter dette omfattes av panteretten, og som rettighetshaver kan pantsette, er rettighetshaverens ideelle nettoandel i utvinningstillatelsen, interessentskapet og interessentskapets formuesmasse. Eksempelvis vil den pantsetter som eier 25 % av andelene i en tillatelse, kunne tilby pant med sikkerhet i 25 % av den formuesmasse som til enhver tid er knyttet til hans andel av tillatelsen.⁶⁹

4.3 Panterettens innhold

Panteretten omfatter som utgangspunkt pantsetterens "ideelle andel" av henholdsvis utvinningstillatelsen samt interessentskapets netto formuesmasse (aktiva minus passiva).⁷⁰ Det ligger i konstruksjonen pant over andel i utvinningstillatelse at andelspantet – indirekte – omfatter samtlige aktiva etter tillatelsen, herunder gjenstander som interessentskapet eier, kontraktsmessige rettigheter interessentskapet har, samt avtaler med tredjeperson som vedrører drift av innretninger i virksomheten.⁷¹

I det følgende vil det først redegjøres for panterettens innhold iht. rettighetene etter utvinningstillatelsen som sådan. Dernest vil det gjøres rede for panterettens innhold i henhold til pantsetters "ideelle andel av den formuesmasse som til enhver tid er knyttet til tillatelsen", og avslutningsvis behandles panterettens innhold i henhold til pantsetters "øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves etter tillatelsen".

4.3.1 *Pantets innhold iht. rettighetene etter utvinningstillatelsen*

jf. petrol. § 3-3

Pant over en utvinningstillatelse eller en andel av denne, omfatter rettighetene i henhold til den pantsatte tillatelse.⁷² De to mest sentrale rettighetene som kan utledes av

⁶⁹ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55.

⁷⁰ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 519.

⁷¹ Askheim, Lars Olav: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett, rapport nr. 8. Lånefinansiering av petroleumsutvinning – risikofordeling og fleksibilitet*. I: MarIus 1988, nr. 148, s. 108.

⁷² Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55.

utvinningstillatelsen som sådan, er "[eneretten] ... til utvinning av petroleumsforekomster ..." og "[eiendomsretten til] den petroleum som produseres", jf. petrl. § 3-3 tredje ledd.

"Eneretten" til utvinning av petroleumsforekomster som følger av petrl. § 3-3 tredje ledd lar seg positivt og negativt definere.⁷³ Den "positive siden" ligger klarligvis i rettighetshaverens rett til å drive slik virksomhet som oppregnet i petrl. § 3-3. Som nevnt innledningsvis er imidlertid rettighetshaver avhengig av flere tillatelser enn utvinningstillatelsen for å kunne iverksette utbygging og produksjon av petroleum; det kreves særskilte godkjenninger for blant annet PUD, samt særskilt tillatelse for oppstart av produksjon av eventuelle petroleumsforekomster. Det nærmere innhold i rettighetene etter utvinningstillatelsen, følger således i stor grad av andre tillatelser enn utvinningstillatelsen som sådan.⁷⁴

Enerettens "negative side" fremstår etter dette som den mest sentrale, ettersom eneretten som følger av utvinningstillatelsen innebærer en eksklusiv enerett for rettighetshaver til å utvinne petroleum på sin blokk. Følgelig har ingen andre aktører rett til å utvinne petroleum fra området. I de tilfeller utvinningstillatelsen er tildelt en gruppe av rettighetshavere, tilfaller denne eksklusiviteten deltakerne i fellesskap.⁷⁵

Petrl. § 3-10 åpner for deling av det geografiske området for utvinningstillatelsen, såkalt seksjonering. Bakgrunnen for denne seksjoneringsadgangen er blant annet at petrl. § 10-12 bare åpner for overdragelse av ideelle andeler.⁷⁶ Følgelig er det ikke rettslig adgang til å overdra deler av lisensandelene. Seksjonering etter § 3-10 finner sted ved at rettighetshavergruppen søker departementets tillatelse. Den enkelte deltaker har dermed ikke anledning til å alene søke om seksjonering, dersom utvinningstillatelsen er tildelt en

⁷³ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 129.

⁷⁴ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 129.

⁷⁵ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 129.

⁷⁶ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 38.

rettighetshavergruppe.⁷⁷ Departementet kan "etter søknad fra rettighetshaver[(gruppen)] godkjenne at en del av området for utvinningstillatelsen fradeles" og dermed "utstede en egen utvinningstillatelse for det fradelte området", jf. petrl. § 3-10 første ledd. Seksjoneringen innebærer således at den utskilte delen blir en selvstendig utvinningstillatelse "som vil bli tildelt den rettighetshavergruppe som søker om deling av området. Deretter kan tillatelsen eller andeler i denne overdras m.v."⁷⁸

Et sentralt formål med denne seksjoneringsadgangen er å gjøre det mulig for en rettighetshavergruppe eller den enkelte rettighetshaver å overdra deler (sml. "ideell andel", se redegjørelse for denne sontringen under kapittel 3.5 og 3.6) av utvinningstillatelsen. Denne seksjoneringsadgangen gjør det praktisk enklere å restrukturere rettighetshavergruppen, og dermed vil de deltakere som har store forventninger til et område få mulighet til videre aktivitet og virksomhet, ved å søke om å få området skilt ut i en egen utvinningstillatelse. Utbygging kan dermed finne sted uten forsinkelse på grunn av deltakere med lavere forventninger til prosjektet.⁷⁹

Bestemmelsen kommer til anvendelse både på nye og eksisterende utvinningstillatelser.⁸⁰ At bestemmelsen kommer til anvendelse også på eksisterende tillatelser, kan synes betenkelig dersom det blir aktuelt å utføre en horisontal seksjonering, all den tid utgangspunktet etter petrl. § 3-3 tredje ledd første punktum ikke oppstiller noen begrensning mht. hvor dypt i grunnen rettighetshaverens eksklusive rett til petroleum rekker. Ettersom det er rettighetshavergruppen i fellesskap som må søke departementets tillatelse, vil imidlertid ikke seksjonering etter § 3-10 rokke ved rettighetshavernes "enerett" etter utvinningstillatelsen. Følgelig vil ikke seksjonering etter § 3-10 medføre uthuling av området ved å gi en annen rettighetshaver utvinningstillatelse til "sokkeletasjen" i en eksisterende utvinningstillatelse,

⁷⁷ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 39.

⁷⁸ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 39.

⁷⁹ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 38.

⁸⁰ Ot.prp. nr. 43 (1995-1196) s. 39.

med mindre rettighetshavergruppen samtykker.⁸¹ Dermed vil heller ikke panteretten rokkes ved, ettersom panthaver har sikkerhet i deltakerens ideelle andel slik den til enhver tid er.

I tillegg til den eksklusive enerett til utvinning av petroleumsforekomster som følger av utvinningstillatelsen, følger også eiendomsretten til produsert petroleum som den mest sentrale rettighet som følger av tillatelsen.⁸²

Eiendomsretten til produsert petroleum tilfaller den enkelte rettighetshaver etter hvert som den produseres, jf. petrl. § 3-3 tredje ledd annet punktum. Er det flere rettighetshavere i en tillatelse, vil de følgelig eie petroleumen sammen inntil petroleumen uttas, hvorpå det innbyrdes eierforhold reguleres gjennom interessentskaps- eller samarbeidsavtaler.⁸³ Ifølge samarbeidsavtalen art. 20.1 og 22.1 har hver enkelt deltaker i interessentskapet "*rett og plikt til å utta in natura og selv disponere over en andel av produsert Olje/Naturgass som er lik hans deltakerandel*". Frem til petroleumen uttas av den enkelte deltaker, inngår petroleumen i fellesmassen.⁸⁴ Etter dette tidspunkt tilfaller petroleumen den enkelte deltaker av interessentskapet, og petroleumen vil dermed være å anse som den enkelte deltakers varelager som følgelig må pantsettes separat etter pantel. § 3-11. Det reelle kredittobjekt er dermed verdien av retten til fremtidig produksjon av petroleum, som ved andelspantsettelse tilsvarer verdien av pantsetters andel av den fremtidige petroleumsproduksjon.⁸⁵

4.3.2 *Pantets innhold iht. pantsetters ideelle andel av formuesmassen og "øvrige rettigheter"*

Av redegjørelsen ovenfor, fremkommer det at panteretten omfatter retten til fremtidige petroleumsforekomster og -produksjon. Til sammenligning vil eksempelvis en permanent plassert oljeplattform ha begrenset omsetningsverdi, ettersom slike innretninger ofte bygges

⁸¹ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 129.

⁸² Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55.

⁸³ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 47.

⁸⁴ Arnesen, Finn: *Samarbeid om petroleumsvirksomhet*. I: Marlus 1987 nr. 145 s. 1-101 (s. 39).

⁸⁵ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 22.

for å betjene et bestemt prosjekt i forbindelse med utvinning av en petroleumsforekomst. Slike innretningers verdi ligger derfor i hovedsak i de inntekter de genererer ved fortsatt drift av feltet.⁸⁶

Når rettigheter til slike innretninger likevel omfattes av panteretten, har det sin bakgrunn i den nære tilknytning innretningene har til utvinningstillatelsen. Det forutsettes i petroleumslovens forarbeider at panthaver skal kunne tre inn i gruppens eller andelshaverens stilling slik den til enhver tid er.⁸⁷ Panthaver vil dermed være interessert i å etablere pant som omfatter samtlige av de rettigheter som sikrer den kredittstrøm som følger av den fremtidige petroleumsutvinning og -produksjon. Departementet fremhever i petroleumslovens forarbeider, at nettopp disse "*øvrige rettigheter vil være avgjørende for å kunne utnytte retten til fremtidig produsert petroleum*".⁸⁸ Departementet utdyper videre at

"dersom tillatelsen skal kunne gi et tilstrekkelig kredittgrunnlag, må panteretten derfor omfatte de rettigheter som til enhver tid er knyttet til den virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen. Bare på denne måten vil panthaver kunne sikre seg den «going concern»-verdi [sic] som følger av tillatelsen".⁸⁹

Panthaver vil i enkelte tilfeller se seg tjent med at driften av pantsetters petroleumsvirksomhet fortsetter, for dernest ved tiltredelse av pantet å sikre verdien av bedriftens anleggsmidler ved den nåværende anvendelse. Det er dette som ligger i verdien av virksomheten som et "going concern".⁹⁰ Følgelig vil det være i panthavers interesse at panteretten omfatter samtlige av de rettigheter som utgjør nødvendige ledd for produksjon av petroleum og for å få transportert denne til land, slik at den produserte petroleum kan omsettes på markedet. Dette synes også forutsatt av departementet når de i forarbeidene uttaler at panteretten må omfatte "*de*

⁸⁶ Brækhus, Sjur: *Omsetning og kreditt* 2, 3. utgave ved Borgar Høgetveit Berg. Universitetsforlaget. Oslo 2005, s. 60.

⁸⁷ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55.

⁸⁸ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55.

⁸⁹ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55.

⁹⁰ Nazarian, Henriette: *Konkursrett*. Cappellen Damm AS. Tromsø 2012, s.136.

rettigheter som til enhver tid er knyttet til den virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen",
jf. sitat ovenfor.

Ved pantsettelse av en andel i en utvinningstillatelse etter petrl. § 6-2, omfatter panteretten
ifølge § 6-3 fjerde ledd

*"pantsetterens ideelle andel av den formuesmasse som til enhver tid er knyttet til
tillatelsen, samt pantsetterens øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves i
henhold til tillatelsen".*

Hvilke konkrete rettigheter som inngår i rettighetshaverens ideelle andel av "den
formuesmasse som til enhver tid er knyttet til tillatelsen" og "pantsetterens øvrige rettigheter
knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen", er ordlyden imidlertid taus om. En
alminnelig språkforståelse tilsier imidlertid at *alle* rettigheter tilknyttet virksomhet etter
tillatelsen inngår i pantet, og ordlyden gir således ingen avklaring av pantets nærmere innhold.
Det er dette komplekset av rettigheter som vil søkes kartlagt i det følgende.

4.3.2.1 *Panteretten omfatter pantsetterens "ideelle andel av den formuesmasse som til enhver tid er knyttet til tillatelsen ..."*

Det er, som allerede påpekt, deltakerens andel av utvinningstillatelsen som sådan som utgjør
registerenheten og gjenstand for pantsettelse, jf. petrl. § 6-3 fjerde ledd jf. § 6-2 første ledd.
Innretninger, hva enten faste eller flyttbare, driftstilbehør og andre rettigheter som utgjør
grunnlaget for virksomheten, inngår i formuesmassen etter utvinningstillatelsen og vil følgelig
kunne omfattes av panteretten jf. § 6-3.

Dersom petrl. § 6-3 fjerde ledd leses i sammenheng med § 6-3 første ledd, gir lovens
oppbygging inntrykk av at de aktiva som inngår i et gruppepant etter petrl. § 6-3 første til
tredje ledd, også vil inngå i et andelspant etter bestemmelsens fjerde ledd. Tilsvarende vil de

formuesgoder som etter bestemmelsens annet og tredje ledd vil falle utenfor andelspannet. Panterettens nærmere innhold i denne forbindelse vil søkes kartlagt i det følgende.

I interessentskapets formuesmasse inngår naturligvis de innretninger som benyttes i virksomheten. Straks innretninger som inngår i virksomheten er utplassert på det aktuelle feltet i henhold til utvinningstillatelsen, vil eiendomsretten og bruksretten til innretningene være omfattet av panteretten.⁹¹ Petrl. § 6-3 annet ledd oppstiller unntak for *"innretninger som er registrert i et annet realregister eller rettigheter i innretninger plassert på land eller sjøgrunn undergitt privat eiendomsrett"*.

Unntaksregelen i annet ledd regulerer følgelig hvilke innretninger som *ikke* inngår i panteretten. Dersom en innretning er registrert i et annet realregister enn Petroleumsregisteret, er den ikke omfattet av panteretten. De legislative hensyn bak bestemmelsen er at man vil unngå dobbelthjemmel for pantsettelse, og således bedre sikre aktørenes forutberegnelighet. Det følger imidlertid av petroleumslovens forarbeider at *"[e]t produksjonsskip vil normalt være registrert i skipsregisteret, og vil derfor ikke omfattes av panteretten når hele tillatelsen pantsettes"*.⁹² Departementet har således funnet det nødvendig å presisere at unntaket i petrl. § 6-3 annet ledd gjelder ved tilfeller av pantsettelse av "hele" utvinningstillatelsen, altså gruppepant. En antitetisk tolkning av uttalelsen i forarbeidene trekker dermed i retning av at unntaket kun gjelder ved gruppepantsettelse.

Panteretten omfatter i følge petrl. § 6-3 annet ledd heller ikke rettigheter i innretninger plassert på land eller sjøgrunn undergitt privat eiendomsrett. I utgangspunktet vil enkelte innretninger plassert på land være omfattet av lovens funksjonelle virkeområde, jf. petrl. § 1-4. Dette innebærer at utvinningstillatelsen kan relatere seg til innretninger på land, typisk utvinnings- og prosesseringsanlegg, men disse omfattes som nevnt ikke av pantsettelsen av tillatelsen. Slike innretninger omfattes av de alminnelige reglene i panteloven, hvoretter

⁹¹ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 516.

⁹² Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55.

innretningen inngår i pantsettelsen av den faste eiendom den befinner seg på, jf. pantel. § 2-2 første ledd bokstav b, forutsatt at pantsetter av den faste eiendommen også er eier av innretningen.⁹³ Departementet presiserer i petroleumslovens forarbeider om unntaket inntatt i petrl. § 6-3 annet ledd at

"panteretten ikke omfatter rettigheter i innretninger plassert på land eller sjøgrunn undergitt privat eiendomsrett. Dette medfører ingen materiell endring i forhold til gjeldende rett. Departementet har funnet det mest hensiktsmessig å unnta disse innretningene fra panteretten når hele tillatelsen pantsettes".⁹⁴

Også i relasjon til det andre unntaket etter petrl. § 6-3 annet ledd, har departementet funnet det nødvendig å presisere at unntaket gjelder ved tilfeller av pantsettelse av "hele" utvinningstillatelsen. En antitetisk tolkning av uttalelsen i forarbeidene trekker dermed i retning av at unntaket kun gjelder ved gruppepantsettelse.

Videre gjør petrl. § 6-3 tredje ledd unntak for "*flyttbare anleggsmaskiner som kan pantsettes etter panteloven § 3-8*" samt "*rettigheter i annet løsøre som kan registreres i annet realregister*", slik at heller ikke disse omfattes av pantet over utvinningstillatelsen. Begrunnelsen for at også disse formuesgodene er unntatt fra pantet, er at man vil unngå dobbelthjemmel for pantsettelse og registrering av slikt løsøre. Øvrig løsøre som ikke er flyttbart kan pantsettes som driftstilbehør, jf. pantel. § 3-4, og får rettsvern ved registrering i løsreregisteret, jf. § 3-6. Løsreregisteret er imidlertid ikke definert som et realregister, jf. pantel. § 1-1 femte ledd, og faller følgelig utenfor unntaket i petrl. § 6-3 tredje ledd. Dersom det på den annen side er tale om driftstilbehør til en flyttbar innretning som er registrert i skipsregisteret, eksempelvis flyttbare offshoreinnretninger for produksjon, lagring og lasting av petroleum (såkalt "Floating Production, Storage and Offloading unit", forkortet "FPSO"), vil slikt driftstilbehør omfattes av petrl. § 6-3 tredje ledd, og dermed falle utenfor pantet over

⁹³ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 518.

⁹⁴ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55.

utvinningstillatelsen.⁹⁵ Departementet uttaler i forarbeidene at "[t]redje ledd gjelder ved pantsettelse av hele tillatelsen og innebærer et unntak fra første ledd".⁹⁶

I likhet med unntakene etter bestemmelsens annet ledd, presiserer departementet at unntakene gjelder ved pantsettelse av "hele" utvinningstillatelsen. Med samme ordlydsfortolkning lagt til grunn som ovenfor, synes således unntaket etter tredje ledd også å kun gjelde ved gruppepantsettelse.

En av forskjellene mellom andelspant og gruppepant, er at aktiva ved andelspant inngår som enkeltposter på aktivasisden når man skal beregne rettighetshavers nettoandel av interessentskapets formuesmasse.⁹⁷ Kredittobjektet ved andelspant er likevel i prinsippet det samme som ved gruppepant – utvinningstillatelsen. Også interessentskapets øvrige eiendeler skal medregnes i andelspantet, herunder interessentenes olje- og gasslager.⁹⁸ Her rekker andelspantet lenger enn gruppepantet, ettersom interessentenes olje- og gasslager vil falle utenfor gruppepantets omfang.⁹⁹

Interessentskapets formuesmasse kan etter dette inneholde aktiva som ikke omfattes av et gruppepant, for eksempel innretninger plassert på land, innretninger omfattet av Skipsregisteret, eller interessentskapets anleggsmaskiner og varelager etter petrl. § 4-3 annet og tredje ledd. Slike aktiva vil imidlertid være omfattet av et andelspant. I denne forbindelse vil derfor andelspantet strekke seg videre enn gruppepantet.¹⁰⁰ Konklusjonen synes etter dette å bli at de formuesgoder som etter petrl. § 6-3 annet og tredje ledd jf. første ledd, faller utenfor gruppepantet, likevel vil falle innenfor rammene av et andelspant, og følgelig at § 6-3 fjerde ledd må leses isolert fra resten av bestemmelsen.

⁹⁵ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 518 og 519.

⁹⁶ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55.

⁹⁷ Brækhus, Sjur: *Omsetning og kreditt 2, 3*. utgave ved Borgar Høgetveit Berg. Universitetsforlaget. Oslo 2005, s. 65.

⁹⁸ Brækhus, Sjur: *Omsetning og kreditt 2, 3*. utgave ved Borgar Høgetveit Berg. Universitetsforlaget. Oslo 2005, s. 65.

⁹⁹ Brækhus, Sjur: *Omsetning og kreditt 2, 3*. utgave ved Borgar Høgetveit Berg. Universitetsforlaget. Oslo 2005, s. 65.

¹⁰⁰ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 520.

4.3.2.2 "Pantsetterens øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen"

Petrl. § 6-3 fjerde ledd viser videre til pantsetters "øvrige rettigheter" knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen ved oppregningen av pantets omfang. I "øvrige rettigheter" inngår blant annet "rettigheter og plikter som følger av avtaler som pantsetteren har inngått i tilknytning til tillatelsen".¹⁰¹ Det kan eksempelvis dreie seg om avtaler som interessentskapet inngår om og for bruk av andres innretninger for behandling, lagring og transport av petroleum, jf. petrl. § 4-8. Slike avtaler inngås av operatøren på vegne av interessentskapet, og vil dermed inngå i interessentskapets formuesmasse, jf. Forskrift om andres bruk av innretninger § 11 annet ledd.

Videre er det ikke uvanlig at deltakerne inngår avtaler med tredjepersoner som vedrører lagring av petroleum, transport av petroleum til omsetningspunkt eller ilandføringsterminaler ved bruk av rørledninger eller FPSO, eller vedrørende prosessering på anlegg eid av tredjeperson mv. Det kan dermed oppstå spørsmål rundt hvorvidt slike avtaler inngår i interessentskapets formuesmasse, og således omfattes av långivers panterett over en ideell andel av utvinningstillatelsen.

Spørsmålet må vurderes i lys av samarbeidsavtalen, hvis formål er å regulere rammene rundt uttak av petroleum. Sett hen til samarbeidsavtalens formål, taler gode grunner for at rettigheter overfor tredjeperson må omfattes av samarbeidsavtalen, da disse avtalene ofte er nødvendige for å utvinne petroleum. Sett i lys av samarbeidsavtalens regler om overdragelse i art. 23, hvoretter det følger at overdragelse av deltakerandel skal inneholde bestemmelser om at erververen er bundet av samarbeidsavtalen i samme utstrekning som avhender, trekker også dette i retning av at de nevnte typer avtaler er omfattet av deltakerandelen og følgelig inngår i panteretten. Det faktum at en eventuell erverver av deltakerandelen overtar avhenders rettigheter iht. deltakerandelen og samarbeidsavtalen, taler også for at samme løsning må legges til grunn ved pantsettelse. Dette er også i tråd med de forutsetninger som legges til

¹⁰¹ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55.

grunn i petroleumslovens forarbeider, der departementet presiserer at panteretten må "*omfatte de rettigheter som til enhver tid er knyttet til den virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen*", for å sikre tillatelsens going concern-verdi.¹⁰²

I motsetning til avtaler vedrørende bruk av andres innretninger mv., slik omtalt ovenfor, vil eksempelvis salgssavtaler inngås individuelt av deltakerne, jf. samarbeidsavtalen art. 22.1. Salgssavtaler vil dermed ikke ha tilknytning til "*virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen*", og faller følgelig utenfor andelspanetet, jf. petrl. § 6-3 fjerde ledd.¹⁰³

4.4 Panthavers rettsstilling etter samarbeidsavtalen mv.

4.4.1 Introduksjon

Som nevnt innledningsvis, oppnår panthaver gjennom sin panterett, en særrett til å søke dekning for sitt krav. Panthaver har dermed prioritet foran usikrede kreditorer og eventuelle panthavere med etterfølgende prioritet. Pantsetters øvrige kreditorer som eventuelt er etterprioritert lisenspanthaver, vil dermed ikke kunne utfordre panthavers rettigheter til de stilte sikkerheter så langt de er gyldig stiftet.

Det kan etter det ovennevnte være nærliggende å legge til grunn at panthaver, i og med panteretten, har sikret sitt krav fullt ut. I tilknytning til pant over utvinningstillatelser, vil det imidlertid på grunn av samarbeidsavtalen oppstå særlige problemstillinger i relasjon til panthavers reelle rettsstilling. Hvilken sikkerhet andelspanetet i realiteten gir, beror i stor utstrekning på rettsforholdet mellom pantsetter og de øvrige deltakerne i interessentskapet, slik rettsforholdet er nedfelt i samarbeidsavtalen.¹⁰⁴ Bakgrunnen er at andelspanetet omfatter en ideell andel i interessentskapet¹⁰⁵, og at andelspanetet rettslig sett er kombinasjonen av

¹⁰² Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55.

¹⁰³ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 520.

¹⁰⁴ Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett rapport nr. 1 - Prosjektlån og prosjektpant etter petroleumsloven*. I: Marlus 1985 nr. 106, s. 41.

¹⁰⁵ Se redegjørelse under kapittel 4.2 og 4.3.

rettigheter etter samarbeidsavtalen og utvinningstillatelsen.¹⁰⁶ Det vil i det følgende redegjøres for hvilken betydning samarbeidsavtalen får for panthavers rettsstilling iht. panteretten.

4.4.2 *Panthavers rettsstilling ved pantsetters mislighold av samarbeidsavtalen*

For ordens skyld gjentas det grunnleggende og klare panterettslige utgangspunkt; panthaver står i pantsetters sted, og oppnår således ikke større rett enn pantsetter. Panthaver vil dermed være tilsvarende bundet av de regler og skranker som pantsetter er undergitt etter samarbeidsavtalen mv., jf. redegjørelsen under kapittel 4.2. Departementet fremhever i forarbeidene til petroleumsloven 1985 § 34 at det av dette følger at

*"... de øvrige deltakernes rettigheter i henhold til statsdeltakelsesavtalen [samarbeidsavtalen], f.eks. til å få overført konsesjonsrettighetene når en deltaker har misligholdt betalingsforpliktelsene, har prioritet foran panteretten. Ved en eventuell overføring forblir imidlertid panteretten intakt."*¹⁰⁷

Ettersom petrl. § 6-3 ikke medfører realitetsendringer fra 1985-loven § 34, blir det samme utgangspunkt å legge til grunn for den videre redegjørelse.¹⁰⁸

Samarbeidsavtalen art. 9 regulerer mislighold av forpliktelser etter samarbeidsavtalen, herunder deltakerens og følgelig panthavers rettsstilling i slike tilfelle. For långivere med sikkerhet i en misligholdende deltakers andel av utvinningstillatelsen, vil det på bakgrunn av det ovennevnte være avgjørende å være klar over hvordan interessentskapets eventuelle misligholdssanksjoner kan påvirke panteretten.

¹⁰⁶ Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett rapport nr. 1 - Prosjektlån og prosjektpant etter petroleumsloven*. I: Marlus 1985 nr. 106, s. 41.

¹⁰⁷ Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 22.

¹⁰⁸ Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55.

Samarbeidsavtalen art. 9.1 første ledd første punktum gir videre uttrykk for det subsidiære solidaransvar, hvoretter det fremgår at

"[d]ersom en part ikke oppfyller sin betalingsforpliktelse etter artikkel 7 eller 8, skal de beløp han ikke betaler forskutteres av de øvrige Parter i samsvar med Deltakerandelene".

Det følger videre av art. 9.1 første ledd annet punktum at samarbeidsavtalens øvrige parter

"[e]tter varsel til [den misligholdende] Parten kan ... dekke forskutteringer som er foretatt eller forestående, ved å overta hans del av den Petroleum som produseres. Overtatt Petroleum anses som uttatt av misligholderen".

Etter det ovennevnte risikerer panthaver at deler av den petroleum som i utgangspunktet inngår i hans panterett, overtas av de øvrige deltakerne som følge av pantsetters mislighold overfor samarbeidsavtalens parter. Etersom rettighetene til produsert petroleum er av de mest sentrale sikkerhetene i pantet, vil pantets verdi dermed reduseres tilsvarende den del av pantsetters petroleum som overtas av de øvrige parter etter art. 9.1 første ledd annet punktum.

Ved mislighold utover fem virkedager, plikter operatøren å varsle styringskomiteen og departementet om misligholdet, jf. art. 9.2 annet ledd. Dersom pantsetters mislighold derimot varer i mer enn tre måneder etter at operatøren har underrettet styringskomiteen, departementet og lisenspanthaver om deltakerens mislighold

"kan de øvrige Parter kreve at Parten overdrar sin Deltakerandel til dem med virkning fra utløpet av kalendermåneden da kravet fremsettes. Et slikt krav går foran avtale om

overdragelse av Deltakerandelen og forkjøpsrett etter artikkel 23", jf. art. 9.3 første ledd.

Følgelig kan de øvrige deltakerne kreve å få overdratt og forholdsmessig fordelt pantsetters andel av utvinningstillatelsen. I følge 1985-lovens forarbeider sitert ovenfor, vil panteretten ved slik utløsning følge påheftet andelspantet som står til fordeling. Panthaver skulle da tilsynelatende kunne regne med sin panterett. Denne ordning har imidlertid måttet tåle kritikk i litteraturen, og den skisserte ordningen kan ikke være riktig sett hen til konsesjonssystemets særtrekk og petroleumslovens pantesytem.¹⁰⁹ Videre vil en slik løsning i realiteten få preg av delpantsettelse av den utløste deltakerens ideelle andel av utvinningslisensen, som etter gjeldende rett ikke er tillatt og dermed må falle bort som ugyldig jf. pantel. § 1-2 annet ledd.¹¹⁰

Ytterligere komplikasjoner oppstår idet den ideelle andel av utvinningstillatelsen er en dynamisk størrelse, og omfatter en deltakers andel slik den til enhver tid er. For det tilfelle andelspantet skal følge påheftet deltakerandelen, må en tilsvarende forholdsmessig fordeling skje også for panterettens vedkommende.¹¹¹ Panthaver risikerer ved en slik løsning å få splittet opp pantet over flere forskjellige lisensandeler. Dersom den fordelte deltakerandel med den påheftede panterett også skal omfatte de øvrige deltakernes opprinnelige deltakerandel i interessentskapet (som jo vil være i tråd med prinsippet i ot.prp. nr. 72 (1982-1983) s. 68-69 om at et andelspant må omfatte en deltakers hele andel til enhver tid) vil ny registrering i Petroleumsregisteret bli nødvendig, hvilket igjen vil kunne resultere i prioritetskonflikter. Ytterligere, dersom det forutsettes at den påheftede panterett også skal omfatte de øvrige deltakernes opprinnelige deltakerandel, vil det dessuten medføre at panthaver i realiteten oppnår bedre rett enn pantsetter, og det vil videre fremstå urimelig overfor de øvrige deltakere hvis lisensandeler plutselig er omfattet av misligholdende deltakers panteavtale.

¹⁰⁹ Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett, rapport nr. 1 – Prosjektlån og prosjektpant*. I: MarLus 1985 nr. 106, s. 42.

¹¹⁰ Se for øvrig redegjørelse under kapittel 3.6 om delpantsettelse.

¹¹¹ Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett, rapport nr. 1 – Prosjektlån og prosjektpant*. I: MarLus 1985 nr. 106, s. 43.

De ovennevnte komplikasjoner kan imidlertid unngås dersom løsningen blir at andelspartet faller bort, og at panthaver får dekning for sitt krav gjennom utløsningssummen.¹¹² Det fremgår derfor av art. 9.3 fjerde ledd at "*deltakerandelen skal overføres heftelsesfritt*" dersom utløsning må finne sted som følge av deltakerens mislighold. Den pris som oppnås ved utløsning etter art. 9, er imidlertid gjennomgående ugunstig for den misligholdende deltaker, og således også ugunstig for panthavers vedkommende, ettersom det er denne utløsningsprisen som nå vil tjene som sikkerhet for hans krav mot pantsetter.¹¹³ Vederlaget ved utløsning av deltaker, skal etter art. 9.3 tredje ledd

"ikke overstige bokført verdi av Partens andel av investeringene i forbindelse med virksomheten på konsesjonsområdet med fradrag for ubetalt tilskudd, eventuelle panteheftelser og kostnadene ved overdragelse. Som bokført verdi regnes her differansen mellom Brutto bokført verdi på tidspunkt for overdragelsen og de samlede bedriftsøkonomiske avskrivninger i samsvar med god regnskapsskikk frem til dette tidspunktet".

"Brutto bokførte verdier" er i samarbeidsavtalen definert som "*den enkelte Parts andel av de totale akkumulerte utbyggingskostnader som etter oppgave fra Operatøren er belastet felleskontoen*".¹¹⁴ I denne brutto bokførte verdi, er imidlertid verdien av fremtidig petroleumsproduksjon ikke medregnet og vil dermed heller ikke tas hensyn til ved beregningen av utløsningsvederlaget.¹¹⁵ Utløsningssummen antas følgelig å bli mindre enn andelens reelle verdi, sett hen til de betydelige verdier som ligger i fremtidig petroleumsproduksjon. Resultatet av slik utløsning vil for panthaver i realiteten bli å gi avkall på det vesentlige av verdiene som ligger i panteretten. Ytterligere, dersom pantsetter utløses

¹¹² Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett, rapport nr. 1 – Prosjektlån og prosjektpant*. I: MarLus 1985 nr. 106, s. 43.

¹¹³ Arnesen, Finn: *Samarbeid om petroleumsvirksomhet*. I: MarLus 1987 nr. 145 s. 1-101 (s. 84).

¹¹⁴ Se samarbeidsavtalen s. 4 under "Definisjoner" nr. 1.

¹¹⁵ Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett, rapport nr. 1 – Prosjektlån og prosjektpant*. I: MarLus 1985 nr. 106, s. 43.

etter reglene i art. 9, vil panthaver (etter fratrekk for utløsningssummen) i realiteten miste sin panterett og dermed stå igjen som en alminnelig usikret kreditor for de eventuelle resterende krav. Dermed vil utløsning av den misligholdende deltaker, i nærværende tilfelle – pantsetter, utgjøre en vesentlig risiko for forringelse av pantets verdi. Utløsningsretten etter art. 9.3 første ledd innebærer således en risiko for andelspanthaver.

Et visst vern nyter panthaver likevel gjennom samarbeidsavtalen art. 9.3 annet ledd, hvor panthavers rett til å foreta reparerende intervensjonsbetalinger er regulert. Det fremkommer av bestemmelsen at "*[p]anthavere har rett til å innbetale forfalte tilskudd i overensstemmelse med påkravet med befriende virkning for misligholdende Part*".

Etter denne bestemmelse har panthaver rett til å innbetale med befriende virkning det beløp pantsetter skylder interessentskapet, og således forhindre at de øvrige deltakerne utøver sin utløsningsrett etter art. 9.3 første ledd. Forutsatt at panthaver aksepterer den risiko det faktisk innebærer å foreta slik intervensjonsbetaling, vil panthaver unngå den risiko at pantekravet ikke dekkes fullt ut av utløsningsvederlaget, samtidig som panthaver gjennom de reparerende betalinger også vil tiltre lisenspantet. Idet panthaver tiltrer pantet vil han bli berettiget og forpliktet etter utvinningslisensen og samarbeidsavtalen, og overfor interessentskapet, på samme måte og i tilsvarende utstrekning som pantsetter.

4.4.3 *Panthavers rettsstilling ved pantsetters overdragelse av deltakerandel*

På samme bakgrunn som gjort rede for i tilknytning til samarbeidsavtalen art. 9, vil panthavers rett stå tilbake også for samarbeidsavtalens regler etter art. 23 om overdragelse av deltakerandel. Bakgrunnen for disse skrankene for panthavers rett, er behandlet ovenfor under kapittel 4.2.

Interessentskapets deltakere har etter samarbeidsavtalen art. 23.1 første ledd første punktum rett til å "*overdra sin Deltakerandel eller del av denne*" til tredjepart. Utgangspunktet er dermed at overdragelse av deltakerandel ikke er betinget av de øvrige deltakernes samtykke,

og at deltakerne står fritt til å overdra sin deltakerandel. Slik overdragelse vil være aktuelt i de tilfeller deltakeren (pantsetter) befinner seg i en økonomisk krevende situasjon, og ser seg nødt til å selge deltakerandelen for å være i stand til å oppfylle sine øvrige økonomiske forpliktelser overfor långiver eller andre kreditorer.¹¹⁶ Fra denne tilsynelatende frie overdragelsesadgangen, tilkommer imidlertid flere begrensninger som både overdragende deltaker (pantsetter) og andelspanthaver må finne seg i.¹¹⁷

Selv om altså deltakerne står fritt etter samarbeidsavtalen til å overdra sine deltakerandeler, oppstiller petrl. § 10-12 første ledd første punktum et krav om at "[o]verdragelse av en tillatelse eller andel i tillatelse til petroleumsvirksomhet" krever "samtykke av departementet". Formålet med samtykkekravet er å sikre myndighetenes kontroll med hvem som til enhver tid er rettighetshaver, og hvor stor andel selskapet har i den enkelte utvinningstillatelse.¹¹⁸ Dersom departementet ikke samtykker i overdragelsen etter § 10-12, medfører dette at overdragelsesavtalen mellom overdragende deltaker og erverver er ugyldig, og overdrager forblir således deltaker i interessentskapet og rettighetshaver etter utvinningstillatelsen.¹¹⁹

Statens adgang til å stanse en eventuell overdragelse ved slik samtykkenektelse, vil ha store konsekvenser ikke bare i relasjon til panthavers dekningsmuligheter, men også overfor pantsetter og interessentskapet. Det følger videre av petrl. § 6-4 annet ledd at staten må samtykke til at panteretten følger påheftet andelen ved en eventuell overdragelse. Krav om samtykke gjelder også ved overdragelse av selve andelen etter petrl. § 10-12. Utgangspunktet synes således å være at staten har kompetanse til å avgjøre hvorvidt det skal gis samtykke til en andelsoverdragelse, og har full frihet til å nekte samtykke til en overdragelse. Kompetansebestemmelsene til staten kan altså i utgangspunktet komplisere en overdragelse.¹²⁰

¹¹⁶ Nordli, Olav: *Pantsettelse av utvinningstillatelser*. I: Tidsskrift for forretningsjus nr. 3, 2011, s. 131-154 (s. 146).

¹¹⁷ Om bakgrunnen for disse skrankene, vises det til redegjørelse ovenfor i kapittel 4.2.

¹¹⁸ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 799.

¹¹⁹ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 810.

¹²⁰ Nordli, Olav: *Pantsettelse av utvinningstillatelser*. I: Tidsskrift for forretningsjus nr. 3, 2011, s. 131-154 (s. 147).

En ytterligere begrensning i deltakerens overdragelsesadgang er oppstilt i art. 23.1 annet ledd, hvorefter det følger at en deltaker

"[f]ør den obligatoriske arbeidsforpliktelse etter Utvinningstillatelsen er utført ... ikke uten samtykke fra styringskomiteen [kan] overdra sin Deltakerandel eller del av denne til andre enn et Tilknyttet selskap".

Ordlyden "den obligatoriske arbeidsforpliktelse" henspiller på arbeidsforpliktelsen etter petrl. § 3-8, som altså gjelder letefasen. Før arbeidsforpliktelsen etter petrl. § 3-8 er utført, kreves altså samtykke både fra interessentskapets øvrige deltakere gjennom styringskomiteen iht. samarbeidsavtalen art. 23.1 annet ledd, og fra departementet iht. petrl. § 10-12 første ledd første punktum. Bakgrunnen for samtykkekravet i art. 23.1 annet ledd er at det knytter seg betydelige økonomiske forpliktelser til letevirksomheten, samtidig som det ofte hersker usikkerhet rundt hvorvidt feltet inneholder drivverdige petroleumsressurser.¹²¹ Følgelig kan det knyttes betenkeligheter ved å oppstille en fri overdragelsesadgang for deltakerne på dette stadiet av virksomhetsfasen. Samtykkekravet gir dermed interessentskapet vern mot at en deltaker overdrar sin andel til en erverver med begrenset finansiell styrke, og slik komme seg billig ut av en ellers kostnads- og risikofylt fase av virksomheten.

Videre er staten ved Petoro AS innrømmet forkjøpsrett til andelen av utvinningstillatelsen gjennom samarbeidsavtalen art. 23.3 første ledd, hvor det følger at

"Forretningsføreren kan overta hele andelen til den pris og vilkår som er avtalt. Melding om utøvelse av slik forkjøpsrett må gis til Parten innen 40 dager etter at underretning som nevnt i artikkel 23.2 er mottatt".

¹²¹ Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 813.

Vilkåret for at staten skal kunne utøve forkjøpsretten er dermed at staten gir melding om utøvelse av forkjøpsretten innen 40 dager etter å ha mottatt underretning fra overdragende deltaker *"om den pris og andre vilkår som er avtalt mellom Parten og en annen Part eller tredjemann"*, jf. art. 23.2.

Staten kan imidlertid ikke påberope sin forkjøpsrett etter de ovennevnte bestemmelser dersom deltakeren *"overdrar sin Deltakerandel til eller del av denne til et Tilknyttet selskap"*, jf. art. 23.3 annet ledd. Et "Tilknyttet selskap" er i samarbeidsavtalens definisjoner punkt 14 definert som morselskap, datterselskap og søsterselskap.¹²² Begrensningen inntatt i bestemmelsens annet ledd innebærer dermed at konserninterne transaksjoner ikke utløser forkjøpsretten etter første ledd. Den overdragende deltaker har videre anledning til å *"innta en klausul i overdragelsesavtalen om at avtalen bortfaller dersom forkjøpsrett utøves"*, jf. art. 23.3 tredje ledd.

Problemstillingen tilknyttet panthavers rettsstilling i tilfelle overdragelse etter art. 23, kommer gjerne på spissen dersom arbeidsforpliktelsen etter petrl. § 3-8 ikke er avsluttet og de øvrige rettighetshaverne ikke samtykker til overdragelsen.¹²³ De øvrige deltakerne vil da kunne stanse en eventuell overdragelse til tredjeperson, og samarbeidsavtalen vil dermed forhindre deltakeren fra å selge sin deltakerandel. Panthaver vil derfor i slike tilfeller ha interesse i at deltakeren – pantsetter – får i stand et salg av lisensandelen, ettersom panthaver gjennom salget vil sikre dekning for sitt krav gjennom de potensielle salgsinntekter.

4.4.4 Panthavers rettsstilling der operatøren er oppført som hjemmelshaver for interessentskapets formuesgoder

Det hender seg undertiden at operatøren er oppført som eier av visse formuesgoder, eksempelvis en FPSO. Dette til tross det faktum at FPSO-en i realiteten eies av

¹²² Samarbeidsavtalen s. 5.

¹²³ Nordli, Olav: *Pantsettelse av utvinningstillatelser*. I: Tidsskrift for forretningsjus nr. 3, 2011, s. 131-154 (s. 146).

interessentskapet og således inngår i interessentskapets formuesmasse. Bakgrunnen for en slik øvelse fremstår som noe uklar, men det kan tenkes at det er rent praktiske hensyn som ligger bak, ettersom operatøren er en selvstendig juridisk enhet, og det kreves en juridisk person som hjemmelshaver for å registrere formuesgoder i realregistre. Som nevnt er interessentskapet ikke et selskap etter selskapsloven. Ytterligere kan det tenkes at det ligger skattemessige hensyn bak en slik øvelse.

Prioritetsproblemer kan oppstå idet operatørens særkreditorer ønsker å ta beslag i formuesgoder som sikkerhet for utestående gjeld. Som eksempel kan nevnes en FPSO der operatøren står som hjemmelshaver i det norske skipsregister, jf. sjøloven¹²⁴ (sjøl.) kapittel 2. Spørsmålet blir følgelig om dette utgjør en trussel overfor panthaver som har andelspant over utvinningslisensen.

Det som inngår i fellesmassen etter samarbeidsavtalen art. 6, er de formuesgoder og rettigheter som er ervervet på vegne av interessentskapet. Utgangspunktet for å fastlegge hvorvidt en FPSO inngår i formuesmassen, må være om utgiftene i forbindelse med ervervet er belastet operatøren eller interessentskapet. Ettersom deltakerne forskutterer operatøren de nødvendige midler gjennom såkalte "cash calls", jf. regnskapsavtalen art. 1.2, vil midlene belastes interessentskapet.

Hovedregelen for kreditors beslagsrett er gitt i dekningsloven¹²⁵ (deknl.) § 2-2. Det følger av bestemmelsen at

"[n]år annet ikke er fastsatt ved lov eller annen gyldig bestemmelse, har fordringshaverne rett til dekning i ethvert formuesgode som tilhører skyldneren på beslagstiden, og som kan selges, utleies eller på annen måte omgjøres i penger".

¹²⁴ Lov om sjøfarten (sjøloven) 24. juni 1994 nr. 39.

¹²⁵ Lov om fordringshavers dekningsrett (dekningsloven) 8. juni 1984 nr. 59.

Om dette utdyper bestemmelsens forarbeider at

*"[d]en nærmere grense for beslagsretten i forhold til tredjemann kan man likevel ikke trekke opp i en bestemmelse av denne art; reglene om legitimasjon, rettsvern og omstøtelse kommer inn her, foruten bevisreglene".*¹²⁶

I dette ligger at kreditor bare kan beslaglegge formuesgoder som operatøren virkelig eier eller rettigheter han virkelig har, jf. ordlyden "tilhører skyldneren" i dekl. § 2-2. Det er etter dette det reelle eierforhold som må legges til grunn. Operatøren alene har aldri vært reell eier av den aktuelle FPSO. Operatøren har kun forestått kjøp og registrering av innretningen. Hvorvidt operatøren utad er registrert som berettiget, eller om han på annen måte fremstår som berettiget utad, er uten betydning. Selv om registerhjemmel eller andre legitimerende omstendigheter ikke er avgjørende for kreditors beslagsrett, vil de imidlertid være vektige bevismomenter ved kartlegging av de reelle rettsforhold.¹²⁷ Den omstendighet at operatøren registreres som eier av en FPSO av rent praktiske årsaker, kan likevel ikke anses som uttrykk for at operatøren i realiteten er eier av innretningen.¹²⁸ Følgelig kan ikke etterfølgende kreditorer ta beslag i den FPSO som er registrert på operatøren, jf. dekl. § 2-2, ettersom innretningen ikke "tilhører skyldneren".

¹²⁶ NOU 1972:20 s. 255.

¹²⁷ Falkanger, Thor og Falkanger, Aage Thor: *Tingsrett*, 7. utgave. Universitetsforlaget. Oslo 2014, s. 709.

¹²⁸ Se Rt. 2008 s. 705 avsnitt 18-22. Saken gjaldt en enarving til et dødsbo som hadde gitt avkall på arven etter arvefallet til fordel for sine barn, jf. arveloven § 74. Da hjemmelen til eiendommen likevel ble overført arvingen som følge av salg av nevnte eiendom, ble resultatet etter hvert at det ble tatt utlegg i eiendommen. Spørsmålet var følgelig hvorvidt det kunne tas utlegg i eiendommen etter dekl. § 2-2. Høyesteretts ankeutvalg kom til at selv om hjemmelen var overført arvingen, kunne det ikke tas utlegg i eiendommen ettersom dødsboet var eiendommens reelle eier. En tilsvarende problemstilling var oppe i Rt. 2015 s. 979. Saken gjaldt en kreditor som hadde fått utlegg i en borettslagsandel som debitor var registrert (men ikke reell) eier av. Lagmannsretten hadde uriktig lagt til grunn at kreditor ekstingverer eierrettighetene til rette eier på grunn av hans manglende rettsvern, uavhengig av om rette eier har utledet sin rett fra den registrerte eier eller ikke; altså uavhengig av om man sto overfor en dobbeltsuksjons- eller hjemmelsmannskonflikt. Høyesteretts ankeutvalg uttaler i avsnitt 15-17 at kreditorer i tilfelle hjemmelsmannskonflikter, ikke kan bygge rett på debitors legitimasjon alene, og at det følgelig i slike tilfelle ikke kan skje noen kreditorekstinksjon. Ankeutvalget henviste til bl.a. Rt. 2008 s. 705. Resultatet ble at lagmannsrettens kjennelse ble å oppheve.

Som allerede fremhevet, oppnår ikke kreditor i noe tilfelle bedre rettsstilling enn debitor. Ettersom det er på det rene at interessentskapet er reell eier av den aktuelle FPSO registrert under operatørens eie, kan operatørens kreditorer ikke ta utlegg i innretningen med hjemmel i dekl. § 2-2, jf. Rt. 2015 s. 979 avsnitt 16. Panthavers rett er etter dette ikke truet av operatørens eventuelle særkreditorer, selv om operatøren er registrert som hjemmelshaver for enkelte av interessentskapets innretninger.

4.5 Implikasjoner ved formuesgoder over landegrener

Petroleumsvirksomhet er preget av betydelige internasjonale elementer. Da oljeeventyret startet på 1960-tallet var aktørene i hovedsak utenlandske selskaper, og fremdeles setter utenlandske aktører sitt preg på petroleumssektoren. Utstyr og teknologi er sjelden utelukkende produsert i Norge og de ulike kontrakter har ikke sjelden internasjonale røtter og medkontrahenter.¹²⁹ Det meste av petroleum utvunnet og produsert på norsk sokkel er gjenstand for eksport, og mange av spesialfartøyene som brukes både i utvinnings- og transportøyemed, beveger seg mellom de forskjellige sokkelstater.¹³⁰ For panthaver innebærer dette at den formuesmasse som inngår i andelspartet over utvinningstillatelsen, ikke utenkelig kan befinne seg i en annen jurisdiksjon enn Norge på realiseringsstadiet. Det er således heller ikke utenkelig at de aktuelle formuesgoder, eksempelvis ilandføringsterminaler, er regulert av utenlandsk rett, eller at tredjepartsavtaler tilknyttet eksempelvis ilandføringsterminaler er styrt av utenlandsk rett. I praksis er det vanlig å regulere den rettslige jurisdiksjon i avtalen ved å innta voldgiftsbestemmelser i avtalen for å sikre partenes forutberegnelighet i disse tilfellene. Problemer kan oppstå der aktørene ikke har tatt slike potensielle problemstillinger i betraktning ved avtaleinngåelsen.

I saker der rettsforhold har tilknytning til flere land, og dermed får preg av å være et internasjonalt saksforhold, oppstår spørsmålet om hvilket lands rett som skal legges til grunn for løsning av rettsforholdet. Disse jurisdiksjons- og lovvalgsspørsmål løses på bakgrunn av lovvalgsregler. Lovvalgsreglene er i utgangspunktet nasjonale regler, men kan variere fra de

¹²⁹ Kaasen, Knut: *Petroleumsretten*. I: Knoph, Ragnar: *Knophs oversikt over Norges rett*, 14. utgave. Universitetsforlaget. Oslo 2013, s. 350.

¹³⁰ Kaasen, Knut: *Petroleumsretten*. I: Knoph, Ragnar: *Knophs oversikt over Norges rett*, 14. utgave. Universitetsforlaget. Oslo 2013, s. 351.

ulike lands rettstradisjoner.¹³¹ Hvilket lands lovvalgsregler som skal anvendes, avhenger av for hvilket land saken anlegges for domstolene; en domstol anvender sitt hjemlands internasjonale privatrett. Følgelig er det nødvendig å først kartlegge hvilket land saken skal reises i, for dernest å anvende vedkommende lands internasjonale privatrett, som videre vil utpeke hvilket lands materielle rett som skal anvendes på saksforholdet. Det vil imidlertid føre utover denne oppgavens tema å ta for seg realiseringsstadiet for andelspant, herunder realisering av slike pantefordringer over landegrenser. For panthavers vedkommende er det imidlertid viktig å være klar over de ovennevnte utfordringer og implikasjoner som kan oppstå, herunder det faktum at inndrivelsesprosesser som løper parallelt i flere jurisdiksjoner både er tid- og kostnadskrevende.

¹³¹ Lilleholt, Kåre: *Allmenn formuerett. Fleire rettar til same formuesgode*. Universitetsforlaget. Oslo 2011, s.58.

5. OMFATTER PANTERETTEN SELSKAPSANDELER?

5.1 Introduksjon

Som nevnt innledningsvis, etablerer samarbeidsavtalen et interessentskap mellom de enkelte rettighetshaverne i rettighetshavergruppen, og interessentskapene har mange og klare likhetstrekk med de ansvarlige selskap. Interessentskapene har i teorien blitt omtalt som "*en særskilt ulovfestet selskapsform, og da helst en særlig variant av det ansvarlige selskap*".¹³²

Det følger av sel. § 1-1 første ledd at et selskap foreligger der

"økonomisk virksomhet utøves av to eller flere deltakere for felles regning og risiko, og minst en av deltakerne har et ubegrenset personlig ansvar for virksomhetens samlede forpliktelser".

Interessentskapet driver en omfattende økonomisk virksomhet gjennom utvinningsprosjektene. Deltakerne samarbeider over lang tid for i fellesskap å utnytte rettighetene og mulighetene etter utvinningstillatelsen til å produsere petroleum. Riktignok etablerer ikke samarbeidsavtalen et inntektsfellesskap¹³³, men det må antas at det likevel er tale om "økonomisk virksomhet" ettersom virksomheten tar sikte på å generere inntekter som tilfaller den enkelte deltaker.¹³⁴ Videre er de enkelte deltakere prinsipielt proratarisk og subsidiært solidarisk ansvarlige for interessentskapets felles forpliktelser. Endelig opptrer interessentskapet som et fellesskap utad.

Departementet konstaterte i forarbeidene til petroleumsloven av 1985 at "*det må være nokså klart at samarbeidet samarbeidsavtalene etablerer vil være et selskap i forhold til [lovutkastets definisjon]*".¹³⁵

¹³² Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 135.

¹³³ Se redegjørelse under kapittel 2.2.

¹³⁴ Nordtveit, Ernst: *Oppdragssamarbeid. Joint ventures i oppdragsindustri, entreprenørverksemd og forskning og utvikling*. Alma Mater forlag AS 1992. Bergen 1992, s. 127 flg.

¹³⁵ Ot.prp. nr. 47 (1984-1985) s. 17.

Interessentskap etter samarbeidsavtaler mellom rettighetshavere i utvinningstillatelser etter petroleumsloven, er imidlertid eksplisitt unntatt selskapslovens regler, jf. sel. § 1-1 fjerde ledd annet punktum. De legislative hensyn bak unntaket er at "*samarbeidsavtalene står i en klar særstilling i forhold til andre selskaper ved den nære forbindelse de har til konsesjonssystemet for utvinning av petroleum*".¹³⁶ Det gjøres dermed unntak fra selskapsloven for en viktig gruppe prosjektfelleskap, såkalte joint ventures.^{137 138}

I praksis er det derfor ikke uvanlig at interessentskapets deltakere går sammen om å opprette et ansvarlig selskap parallelt med samarbeidsavtalen. Det ansvarlige selskap består følgelig av de samme deltakerne som interessentskapet etter samarbeidsavtalen. Det kan dermed tenkes at panthaver finner anledning til å stille spørsmål om hvorvidt hans andelspart, som jo relaterer seg til deltakeren etter utvinningstillatelsen (låntaker) og hans ideelle lisensandel samt andel i interessentskapet, også omfatter vedkommendes selskapsandel i det parallelt opprettede ansvarlige selskap og de formuesgoder som gjennom det ansvarlige selskapet i realiteten eies av interessentskapet. Problemstillingen er praktisk all den tid det parallelle ansvarlige selskap i praksis opprettes for det formål å opptre som hjemmelshaver og juridisk person i forbindelse med drift av eksempelvis en ilandføringsterminal, rørledning eller FPSO.

5.2 Nærmere redegjørelse av problemstillingen

Utover den omstendighet at de samme selskaper som inngår som deltakere i interessentskapet, også har inngått et samarbeid om å opprette et ansvarlig selskap, og at det ansvarlige selskapet er oppført som hjemmelshaver og drifter innretninger som interessentskapet bruker i sin virksomhet, står det ansvarlige selskapet uten tilknytning til interessentskapet og utvinningstillatelsen. Selskapet er følgelig en selvstendig juridisk enhet i forhold til interessentskapet, og det er således en formell adskillelse mellom eier- og brukerinteressene.

¹³⁶ Ot.prp. nr. 47 (1984-1985) s. 18 og 19.

¹³⁷ "Joint venture" er en kortform av begrepet "joint adventure", og har eksempelvis i amerikansk rett vært brukt om konkrete og avgrensede prosjekter, eksempelvis petroleumsvirksomhet.

¹³⁸ Andenæs, Mads Henry: *Selskapsrett*. Mads Henry Andenæs 2007. Oslo 2007, s. 37.

De ansvarlige selskap kjennetegnes ved deltakernes personlige og ubegrensede ansvar og risiko for selskapets forpliktelser. Dette medfører at det kan innebære en betydelig økonomisk risiko å være deltaker i et ansvarlig selskap, og flere av reglene om ansvarlige selskap er naturligvis begrunnet nettopp i denne risikoen.¹³⁹ Selskapsandeler i ansvarlige kan på denne bakgrunn som utgangspunkt ikke fritt overdras, men kan "*bare gå over til ny eier med samtykke fra alle de øvrige deltakere*", jf. sel. § 2-28. At selskapsandeler i ANS ikke er fritt omsettelige, er videre begrunnet i det faktum at deltakernes personlige egenskaper og forhold ofte har stor betydning for de øvrige deltakerne. Videre beror selskapets kredittverdighet i stor grad på de enkelte deltakernes økonomiske forhold. Dessuten har regelen sammenheng med deltakernes solidariske ansvar for selskapets gjeld.¹⁴⁰ At overdragelse av selskapsandeler forutsetter de øvrige deltakernes samtykke, ivaretar således deltakernes interesse i å kunne motsette seg at en opprinnelig deltaker erstattes med en ny.

Overdragelsesforbudet omfatter alle former for eierskifte.¹⁴¹ Ettersom tiltredelse av en panterett i selskapsandel i realiteten vil medføre at pantehaver trer inn som eier i pantsetters sted, vil følgelig også pantsettelse være omfattet av overdragelsesforbudet, jf. pantel. § 1-3 annet ledd. Avtalepant i strid med pantel. § 1-3 annet ledd, vil i utgangspunktet medføre ugyldighet, jf. pantel. § 1-2 annet ledd. Det avhenger imidlertid av en nærmere tolkning av stiftelsesgrunlaget for omsetningsrestriksjonen, hvorvidt avtalepantet må kjennes ugyldig i sin helhet eller bare delvis.¹⁴²

Utgangspunktet er dermed at pantsettelse av selskapsandeler ikke kan finne sted. Det følger imidlertid av sel. § 2-28 at regelen bare gjelder "*der annet ikke er avtalt*". Følgelig er regelen fravikelig. Forutsetningen for at det i det hele tatt skal være anledning til å pantsette

¹³⁹ Bråthen, Tore: *Selskapsrett*, 4. utgave. Universitetsforlaget. Oslo 2013, s. 232.

¹⁴⁰ Bråthen, Tore: *Selskapsrett*, 4. utgave. Universitetsforlaget. Oslo 2013, s. 254.

¹⁴¹ Andenæs, Mads Henry: *Selskapsrett*. Mads Henry Andenæs 2007. Oslo 2007, s. 134.

¹⁴² Eriksen, Gunnar: *Omsettelighet som vilkår for gyldig pant*. I: *Retts hjelp fra kyst til vidde – Festskrift til Jusshjelpa i Nord-Norge 20 år*, s. 115-128 (s. 120).

selskapsandelen ved avtale, er dermed at deltakerne har gitt forhåndssamtykke til at andelen kan gå over til ny eier.

Selv om de selskapsrettslige regler altså ikke hindrer pantsettelse av andelen, vil andre begrensninger kunne sette en stopper for pantsettelse. I følge pantel. § 1-2 annet ledd er avtale om stiftelse av panterett bare rettsgyldig dersom panteavtalen har hjemmel "*i [panteloven] eller i annen lovbestemmelse*". Hverken selskapsloven eller panteloven inneholder hjemler for pantsettelse av selskapsandeler. Pantelovens bestemmelser om pantsettelse av enkle pengekrav kan heller ikke anvendes analogisk.¹⁴³ Utgangspunktet er derfor at pantsettelse av en selskapsandel i et ANS er ugyldig og uten rettsvern overfor etterfølgende kreditorer, jf. pantel. § 1-2 annet ledd.¹⁴⁴ Pantsettelse av selskapsandeler kan derimot skje dersom selskapsandelen kan knyttes til et innløsningspapir, ettersom pantsettelse av andelsbrev kan gjøres etter pantel. § 4-2 første ledd.¹⁴⁵ Panteretten får da rettsvern etter reglene om håndpant i pantel. § 3-2 annet og tredje ledd, og når dessuten den forpliktete etter innløsningspapiret (her selskapet) har fått melding om pantsettelsen i tråd med reglene i pantel. § 4-5, jf. pantel. § 4-2 annet ledd. Tilbakebetaling av innskutt selskapskapital kan bare skje dersom deltakeren presenterer det originale selskapsbeviset utstedt av selskapet; det er dette som gjør andelsbeviset til et innløsningsbrev som følgelig pantsettes etter pantelovens regler. Selskapsavtalen må derfor inneholde bestemmelser om utstedelse av andelsbevis som dokumenterer deltakerens selskapsandel før innskutt selskapskapital kan utbetales.

Etter dette vil det være anledning til å pantsette selskapsandeler der selskapsdeltakerne for det første har avtalt eller gitt forhåndssamtykke til slik pantsettelse, og dessuten at selskapsandelen er knyttet til et innløsningspapir og pantsettes etter de ovennevnte regler. Det forutsettes derfor for den videre drøftelse at disse forutsetningene er tilstede.

¹⁴³ Andenæs, Mads Henry: *Selskapsrett*. Mads Henry Andenæs 2007. Oslo 2007, s. 134.

¹⁴⁴ Skoghøy, Jens Edvin A.: *Panterett*, 3. utgave. Universitetsforlaget. Son, 2014, s. 32.

¹⁴⁵ Aarbakke, Magnus: *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*, 7. utgave ved Asle Aarbakke og Magnus Aarbakke. Universitetsforlaget. Oslo 2009, s. 178 flg.

Spørsmålet om hvorvidt deltakerens selskapsandel i det ansvarlige selskap inngår i pantet over utvinningstillatelsen, står likevel ubesvart. I praksis vil problemstillingen komme på spissen i de tilfeller pantets nærmere omfang ikke er presisert i låneavtalen, og der selskapsavtalen er taus vedrørende overdragelses- og pantsettelsesadgangen. Låneavtalen som sådan vil ikke være avgjørende for tolkningen av de nærmere formelle regler, men vil bidra til løsningen av problemstillingen ved å illustrere hvordan panthaver og pantsetter mener pantets omfang faktisk er.

Ved den videre redegjørelse synes det fornuftig å sonde mellom de tilfeller der selskapsavtalen oppstiller overdragelses- og pantsettelsesforbud, de tilfeller der selskapsavtalen åpner for overdragelse og pantsettelse av selskapsandeler, og de tilfeller der selskapsavtalen er taus vedrørende adgangen til andelsoverdragelse.

I de tilfeller der selskapsavtalen eksplisitt oppstiller et forbud mot overdragelse og pantsettelse av selskapsandeler, synes regelen å være klar; dersom man i disse tilfeller lar panthavers sikkerhet gjennom utvinningstillatelsen omfatte deltakerens andel i det ansvarlige selskap, vil resultatet bli at panthaver gjennom sin panterett oppnår større rett enn pantsetter hadde, i strid med grunnleggende panterettslige prinsipper. I slike tilfeller taler derfor gode grunner for at selskapsandelen ikke bør omfattes av andelspantet over utvinningstillatelsen. Løsningen må i tilfelle bli at selskapsdeltakerne endrer selskapsavtalen og slik åpner for overdragelse av selskapsandeler, jf. sel. § 2-3 første ledd annet punktum.

I de tilfeller der selskapsavtalen åpner for overdragelse og pantsettelse av selskapsandeler, eksisterer det et institutt for pantsettelse av selskapsandelen, jf. pantel. § 4-2 første ledd. Systemhensyn taler dermed for at aktørene bør følge den ovennevnte prosess for pantsettelse av selskapsandeler, framfor å la selskapsandelen inngå i lisenspantet. Dermed kreves også at fullbyrdelsen av panteretten i hhv. utvinningstillatelsen og selskapsandelen koordineres, slik at panthaver tiltrer pantet over utvinningslisensen samtidig som han tiltrer pantet i selskapsandelen som sikrer rettighetene til ilandføringsterminalen.

De tilfeller som derimot volder mer tvil, er de tilfeller selskapsavtalen forholder seg taus i relasjon til deltakernes overdragelsesadgang. Her åpner ikke selskapsavtalen uttrykkelig for pantsettelse gjennom pantel. § 4-2 første ledd, og man har dermed ingen annen måte å pantsette selskapsandelen på enn å la selskapsandelen omfattes av pantet over utvinningstillatelsen. Der selskapsavtalen er taus, vil den klarligvis heller ikke oppstille et eksplisitt overdragelsesforbud. Å her tillate en indirekte overdragelse gjennom å innlemme selskapsandelen i lisenspantet, kan imidlertid fremstå betenkelig all den tid det vil herske usikkerhet rundt hvorvidt selskapsdeltakerne har gitt sitt samtykke til overdragelse. Som nevnt ovenfor forutsetter pantsettelse av selskapsandeler samtykke fra samtlige selskapsdeltakere. Til dette vil det knyttes noen de lege ferenda-betraktninger.

Dersom terminalen eies av et selskap som er opprettet i det øyemed å eie og drive innretningen, står vi overfor en annen eierkonstellasjon enn interessentskapet. Når terminalen eies av interessentskapet, oppstår ingen spesielle problemer med hensyn til panteretten. Terminalen vil inngå i interessentskapets formuesmasse, og vil dermed være omfattet av andelspantet. Problemstillingen oppstår imidlertid idet terminalen eies av et annet rettssubjekt enn interessentskapet. I de tilfeller hvor deltakerens (pantsetters) innbetalinger til selskapet tilsvarer hans utgifter tilsvarende hans bruk, vil han klarligvis oppnå den motytelse å få ilandført sin uttatte petroleum. For panthaver vil denne motytelsen isolert sett ikke utgjøre et hverken gunstig eller selvstendig kredittgrunnlag. Derimot vil deltakerens selskapsandel i det ansvarlige selskap, sammen med hans andel i utvinningstillatelsen, utgjøre et godt grunnlag for et finansieringsarrangement. Panthaver oppnår således pant over deltakerens andel i selskapet som eier innretningen, og deltakerens andel i utvinningstillatelsen som sådan. Et slikt finansieringsarrangement krever imidlertid to pantsettelser, da både utvinningstillatelsen og selskapsandelen må pantsettes individuelt.¹⁴⁶

Som gjort rede for i kapittel 4.3, følger det av ot.prp. nr. 43 (1995-1996) s. 55, at panteretten må "*omfatte de rettigheter som til enhver tid er knyttet til den virksomhet som utøves i*

¹⁴⁶ Askheim, Lars Olav: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett, rapport nr. 8. Lånefinansiering av petroleumsutvinning – risikofordeling og fleksibilitet*. I: Marlus 1988, nr. 148, s. 151-154.

henhold til tillatelsen", for å sikre panthaver tillatelsens going concern-verdi. Ettersom panthavers panterett forutsettes å omfatte alle de rettigheter som er nødvendig for å sikre virksomhetens going concern-verdi, herunder samtlige av deltakerens rettigheter som relaterer seg til utvinning, prosessering og transport av petroleum, taler gode grunner for at deltakerens rettigheter etter det parallelle selskapet også bør inngå i pantet. Deltakeren besitter og disponerer over en selskapsandel i det ansvarlige selskap tilsvarende sin andel i interessentskapet, og følgelig også tilsvarende rettigheter etter selskapsavtalen, eksempelvis rettigheter knyttet til en ilandføringsterminal som vil være nødvendig for den videre petroleumsproduksjon.

Ved tause selskapsavtaler kan det dermed argumenteres både for at selskapsandelen inngår i lisenspantet og at selskapsandelen må holdes utenfor lisenspantordningen. Det fremstår imidlertid som mest hensiktsmessig og best i tråd med forarbeidenes forutsetninger, at selskapsandelen bør inngå i långivers pant over deltakerens (pantsetters) andel av utvinningstillatelsen. Den motsatte løsning, at selskapsandelen ikke omfattes av pantet, vil i praksis innebære at panthaver etter å ha tiltrådt pantet vil være deltaker i interessentskapet, men uten rett til å nyttiggjøre seg av den rett som tilkom pantsetter ved deltakelse i det ansvarlige selskap. Som gjort rede for ovenfor, er nettopp ideen bak instituttet andelspant, å etablere pant i hele deltakerens ideelle andel, og ikke bare en fysisk avgrenset del av denne.

6. LITTERATURLISTE

6.1 Norske lover

- 1975 Lov om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. (petroleumsskatteloven) 13. juni 1975 nr. 35.
- 1980 Lov om pant (panteloven) 8. februar 1980 nr. 2.
- 1984 Lov om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven) 8. juni 1984 nr. 59.
- 1985 Lov om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven) 22. mars 1985 nr. 11 (*opphevet*).
- 1985 Lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven) 21. juni 1985 nr. 83.
- 1994 Lov om sjøfarten (sjøloven) 24. juni 1994 nr. 39.
- 1996 Lov om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven) 29. november 1996 nr. 72.
- 2005 Lov om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven) 17. juni 2005 nr. 67.

6.2 Forskrifter

- 1985 Forskrift for Petroleumsregisteret 12. juni 1985 nr. 1188 (*opphevet*).

1997 Forskrift om Petroleumsregisteret 19. juni 1997 nr. 618.

1997 Forskrift til lov om petroleumsvirksomhet (forskrift til petroleumsloven) 27. juni nr. 653.

6.3 Forarbeider

6.3.1 Offentlige utredninger

NOU 1972:20 Gjeldsforhandling og konkurs

6.3.2 Proposisjoner

Ot.prp. nr. 72 (1982-1983) Lov om petroleumsvirksomhet.

Ot.prp. nr. 47 (1984-1985) Om lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven).

Ot.prp. nr. 43 (1995-1996) Om lov om petroleumsvirksomhet.

6.4 Rettspraksis

Rt. 2008 s. 705.

Rt. 2008 s. 1170.

Rt. 2009 s. 1502.

Rt. 2015 s. 979.

6.5 Juridisk litteratur

6.5.1 Bøker

- Aarbakke Aarbakke, Magnus: *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*, 7. utgave ved Asle Aarbakke og Magnus Aarbakke. (Oslo, 2009).
- Andenæs Andenæs, Mads Henry: *Selskapsrett*. (Oslo, 2007).
- Brækhus Brækhus, Sjur: *Omsetning og kreditt 2*, 3. utgave ved Borgar Høgetveit Berg. (Oslo, 2005).
- Falkanger Falkanger, Thor og Falkanger, Aage Thor: *Tingsrett*, 7. utgave. (Oslo, 2013).
- Hammer Hammer, Ulf m.fl.: *Petroleumsloven*. (Oslo, 2009).
- Kaasen Kaasen, Knut: *Petroleumsretten*. I: Knoph, Ragnar: *Knophs oversikt over Norges rett*, 14. utgave. (Oslo, 2014).
- Lilleholt Lilleholt, Kåre: *Allmenn formuerett. Fleire rettar til same formuesgode*. (Oslo, 2011).
- Nazarian Nazarian, Henriette: *Konkursrett*. (Tromsø, 2012).

- Nordtveit Nordtveit, Ernst: *Oppdragssamarbeid. Joint ventures i oppdragsindustri, entreprenørverksemd og forskning og utvikling*. (Bergen, 1992).
- Selvig Selvig, Erling: *Petroleumsrett til studiebruk*. (Oslo, 1988).
- Skoghøy Skoghøy, Jens Edvin A.: *Panteloven. Kommentarer til lov av 8. februar 1980 nr. 2 om pant og en artikkel om tilbakeholdsrett*, 2. utgave. (Son, 2003).
- Skoghøy, Jens Edvin A.: *Panterett*, 3. utgave. (Son, 2014).

6.5.2 Artikler

- Arnesen Arnesen, Finn: *Samarbeid om petroleumsvirksomhet*. I: *MarIus* 1987 nr. 145.
- Askheim Askheim, Lars Olav: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett, rapport nr. 8. Lånefinansiering av petroleumsutvinning – risikofordeling og fleksibilitet*. I: *MarIus* 1988, nr. 148.
- Eriksen Eriksen, Gunnar: *Omsettelighet som vilkår for gyldig pant*. I: *Retts hjelp fra kyst til vidde – Festschrift til Jusshjelpa i Nord-Norge 20 år* s. 115-128.

- Kaasen Kaasen, Knut: *Samarbeid i olje – en spesiell selskapsrett*. I: Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder: Festskrift til Mads Henry Andenæs s. 152-170.
- Nordli Nordli, Olav: *Pantsettelse av utvinningstillatelser*. I: Tidsskrift for Forretningsjus nr. 3, 2011, s. 131-154.
- Selvig Selvig, Erling: *Mobil's forskningsprogram for petroleumsrett, rapport nr. 1. Prosjektlån og prosjektpant etter petroleumsloven*. I: MarIus 1985, nr. 106.

6.6 Elektroniske kilder

Rørheim, John-Erik: – *Om man tenker på konkurs i mer overført betydning, er det fare for det* (Publisert: 20.10.15 kl. 11:39).

<http://www.dn.no/nyheter/energi/2015/10/20/1139/oljesmellen/-om-man-tenker-p-konkurs-i-mer-overfirt-betydning-er-det-fare-for-det>. (Sisert 21.10.15 kl. 17:45).

Olje- og energidepartementet og Oljedirektoratet:

<http://www.norskpetroleum.no/okonomi/statens-inntekter/>. (Sisert 21.10.15 kl. 17:00).

<http://www.norskpetroleum.no/rammeverk/konsesjonssystemet-petroleumsloven/>. (Sist sett 07.12.15 kl. 10:00).

7. VEDLEGG

Vedlegg 1: Petroleumsloven § 3-3.

Vedlegg 2: Petroleumsloven § 6-2.

Vedlegg 3: Petroleumsloven § 6-3.

Vedlegg 4: Vedlegg til utvinningstillatelse – Samarbeidsavtale og regnskapsavtale.

Vedlegg 5: Avtale for petroleumsvirksomhet – Spesielle bestemmelser.

Antall ord: 14 730.¹⁴⁷

¹⁴⁷ Fraregnet forside, innholdsfortegnelse, litteraturliste og vedlegg, jf. Reglement for den valgfrie delen av masterstudiet i rettsvitenskap § 16 punkt 5, se https://uit.no/om/enhet/artikkel?p_document_id=80597&p_dimension_id=88177&men=42427 (sist sett 13.12.15 kl. 14:00).